

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

Factors Affecting on People Participation in Ecotourism Management
of Klonglan National Park, Changwat Kamphaeng Phet

โดย

นางสาวสิราณี สังกะพัฒน์

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร)
พ.ศ. 2548

ISBN 974-9831-64-0

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร)
ปริญญา

การจัดการทรัพยากร

โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

Factors Affecting on People Participation in Ecotourism Management
of Klonglan National Park, Changwat Kamphaeng Phet

นามผู้วิจัย นางสาวสิราณี สังกะพัฒน์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ

(อาจารย์บัณฑิตณี สุตรสุนทร, Ph.D.)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์สามัคคี บุญชะวัฒน์, Ph.D.)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์บรรเทิง มาแสง, Ph.D.)

ประธานสาขาวิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วุฒิ หวังวัชรกุล, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์วินัย อัจฉรวงย์, M.A.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 16 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2546

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก อาจารย์บัณฑิต สุตรสุคนธ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษา ซึ่งเป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำ เสนอแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ ตลอดจนด้านการทำงาน กรรมการสาขาวิชาเอก รองศาสตราจารย์สามัคคี บุญยะวัฒน์ กรรมการสาขา วิชาการ รองศาสตราจารย์บรรเทิง มาแสง ที่ให้ความกรุณาสละเวลาในการตรวจสอบ แก้ไข และ ให้คำแนะนำต่างๆ และรองศาสตราจารย์ชูชีพ พิพัฒนศิริ ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย ที่ให้คำแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องเพิ่มเติม จนการศึกษาในครั้งนี้ลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ที่ให้ข้อมูลพื้นฐาน ต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ให้ความกรุณา คุณบรรจง รุจนยุทธ กำนันตำบลคลองลานพัฒนาที่ให้ความอนุเคราะห์สถานที่ในการจัดประชุม และผู้เข้าร่วมประชุมตามกระบวนการ A.I.C ทุกท่านที่ให้ข้อคิดเห็นต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ คุณกมลรัตน์ นาคคำ และคุณรวีวรรณ ไชยเมืองเลน ที่ช่วยดำเนินการจัดประชุม เป็นอย่างยิ่งที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์

ขอบคุณนิสิตสาขาการจัดการทรัพยากรรุ่นที่ 17 ต้ม พิม พิ้ง นื่องแห้ว ที่ให้ความช่วยเหลือในด้านการเรียนและด้านอื่นๆ ตลอดระยะเวลาในการศึกษา นื่องโอ นื่องๆ ทุกคนในสาขา นื่องหนู (ศก.) ที่ให้ความช่วยเหลือ และที่ขาดไม่ได้เพื่อนสาขาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ รุ่นที่ 12 ป้อม หนู ที่เป็นกำลังใจให้เสมอมา

ขอขอบพระคุณ ย่า แม่ พี่นก และทุกคนๆ ในครอบครัว ที่ให้การสนับสนุน ทั้งกำลังใจ ทรัพย์และกำลังใจ คณาจารย์ทุกท่าน ประโยชน์ที่ได้จากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอบอบแด่ผู้มีพระคุณ ทุกๆ ท่าน หากวิทยานิพนธ์เล่มนี้มีข้อบกพร่องประการใดผู้ศึกษาขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สิราณี สังคะพัฒน์

พฤษภาคม 2548

สิราณี สังคะพัฒน์ 2548: ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
(การจัดการทรัพยากร) สาขาการจัดการทรัพยากร โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา
ประธานกรรมการที่ปรึกษา: อาจารย์บัณฑิต สุตรสุนทร, Ph.D. 123 หน้า
ISBN 974-9831-64-0

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ (1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร และ(2) เพื่อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนแก่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงสุด

ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ คริวเรือนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 343 คริวเรือน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในรัศมี 20 กิโลเมตร จากน้ำตกคลองลาน จำนวน 12 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาได้จากการสัมภาษณ์หัวหน้าคริวเรือนหรือตัวแทนหัวหน้าคริวเรือนและจากผลการประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้ที่มีส่วนได้และส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติคลองลาน สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติประเภท ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และไคสแควร์

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 343 คริวเรือน เป็นเพศชายจำนวน 196 คน เพศหญิงจำนวน 147 คน อายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 41-50 ปี มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ภูมิฐานะเป็นคนท้องถิ่น ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 25 ปี ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ประกอบอาชีพทางด้านเกษตร มีระดับรายได้คริวเรือนต่อปีโดยไม่หักค่าใช้จ่ายประมาณ 25,000-50,000 บาทต่อปี ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 6-10 ครั้งต่อเดือน สำหรับการเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ประชาชนมีความต้องการที่จะจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนและส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

ผลการทดสอบสมมติฐานยืนยันว่า ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

สิราณี สังคะพัฒน์
ลายมือชื่อนิสิต

บัณฑิต สุตรสุนทร
ลายมือชื่อประธานกรรมการ

๙ / ๗.๓ / 254๘

Siranee Sangkaphat 2005: Factors Affecting on People Participation in Ecotourism Management of Klonglan National Park, Changwat Kamphaeng Phet. Master of Science (Resource Management), Major Field: Resource Management, Interdisciplinary Graduate Program.
Thesis Advisor: Miss. Bhintinee Sootsukon, Ph.D. 123 pages.
ISBN 974-9831-64-0

The study has two main objectives as of, 1) to study factors affecting on people participation in ecotourism management of Klonglan National Park, Changwat Kamphaeng Phet. and 2) to propose appropriate measurements to support people participation in ecotourism management in order to make effectiveness and efficiency for the relevant public organizations.

Samples in a study are 343 surrounding households, who living in border of Klonglan National Park, Changwat Kamphaeng Phet, as well as 12 people who staying within a radius of 20 kilometres from Klonglan waterfall. Data collection has arisen from head of households or representative as well as results from workshop by stakeholders in the area. Data analysis has been applied by descriptive statistics Chi-square hypothesis testing .

Generally, summation of data analysis presents that a sample group of 343 households was 196 male, and 147 female. Mostly averaged age was around 41-50 years old with primary education level. Mostly people were locally and stayed in a community longer than 25 years. Households incomes earned averaged around 25,000-50,000 bath/year. Mostly people have been received information about ecotourism management 6-10 times/month. Appropriate measurements for supporting people participation was recommended, to establish a community organization for ecotourism management by local community.

Results of hypothesis testing confirmed that education, social status, information assessment have been more related with people's participation on ecotourism Management in Klonglan National Park, Changwat Kamphaeng Phet with a statistically confident level of 0.05.

SIRANEE Sangkaphat

Student's signature

Bhintinee Sootsukon

Thesis Advisor's signature

9 / May / 2005

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตของการศึกษา	4
นิยามศัพท์	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	8
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการทรัพยากรในพื้นที่	8
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	14
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	18
แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการ A.I.C	23
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	28
พื้นที่การศึกษา	30
กรอบแนวคิดในการศึกษา	36
สมมติฐานในการศึกษา	39
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	40
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	40
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	40
การสร้างแบบสอบถาม	42

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การทดสอบแบบสอบถาม	43
วิธีการดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการตามกระบวนการ A.I.C	43
การเก็บรวบรวมข้อมูล	44
การวิเคราะห์ข้อมูล	45
บทที่ 4 ผลการศึกษาและข้อวิจารณ์	48
ผลการศึกษา	48
ข้อวิจารณ์	96
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	99
สรุปผลการศึกษา	99
ข้อเสนอแนะ	102
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	107
ภาคผนวก	113
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	114
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการตามกระบวนการ A.I.C	123

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนครัวเรือนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	42
2	ลักษณะข้อมูลทางด้านสังคมของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขต อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	50
3	ลักษณะข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขต อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	52
4	จำนวนร้อยละของประชาชนจำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับ ทรัพยากรธรรมชาติ	54
5	จำนวนร้อยละของประชาชนจำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	56
6	การรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	60
7	จำนวนร้อยละของประชาชนจำแนกตามลักษณะการมีส่วนร่วม ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	63
8	สรุปจำนวนร้อยละของลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	67

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
9	จำนวนร้อยละของเพศกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	69
10	ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	70
11	จำนวนร้อยละของอายุกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	71
12	ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	72
13	จำนวนร้อยละของระดับการศึกษากับการมีส่วนร่วมในการจัดการการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	73
14	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับการมีส่วนร่วมในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	74
15	จำนวนร้อยละของระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่กับการมีส่วนร่วม ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	75
16	ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กับการมีส่วนร่วม ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	76

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
17	จำนวนร้อยละของบทบาททางสังคมกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	77
18	ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาททางสังคมกับการมีส่วนร่วมในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	78
19	จำนวนร้อยละของอาชีพกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	79
20	ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	80
21	จำนวนร้อยละของระดับรายได้กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	81
22	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับรายได้กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	82
23	จำนวนร้อยละของประชาชนที่มีความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติ กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	83
24	ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติ กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	84

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
25	จำนวนร้อยละของประชาชนที่มีความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	85
26	ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	86
27	จำนวนร้อยละของประชาชนตามระดับการรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	87
28	ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	88
29	สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	89
30	สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	101

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนที่แสดงบริเวณอุทยานแห่งชาติคลองลาน	31
2	น้ำตกคลองลานภายในอุทยานแห่งชาติคลองลาน	33
3	เกาะร้อยบริเวณคลองสวนหมาก	34
4	เส้นทางศึกษาธรรมชาติ (กิจกรรมการเดินป่า ระยะทาง 1 กิโลเมตร)	35
5	กรอบแนวคิดในการศึกษาและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม	36

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวนับเป็นอุตสาหกรรมบริการอย่างหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งของโลกที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวกระจายอยู่ในทุกภูมิภาค ทั้งที่เป็นแหล่งธรรมชาติ ภูมิวัฒนธรรม และสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นทั้งเก่าและใหม่ จนกล่าวได้ว่าเป็นมรดกทางการท่องเที่ยว (Tourism heritage) ที่สำคัญ จากความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยวทำให้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ประเทศไทยสามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวมีมูลค่านับแสนล้านบาท โดยในปี 2543 มีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นจำนวนเงิน 285,000 ล้านบาท ปี 2546 มีรายได้เพิ่มขึ้นเป็น 309,269 ล้านบาท และคาดว่าใน ปี 2548 จะมีรายได้เพิ่มขึ้นเป็น 450,000 ล้านบาท (Tourism Authority of Thailand [TAT], 2005) ซึ่งส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม

ถึงแม้ว่าการท่องเที่ยวจะมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและนำความเจริญมาสู่ประเทศ แต่การท่องเที่ยวที่ผ่านมาได้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากร สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและประเพณีของประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ส่วนใหญ่ตกอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม เนื่องจากการใช้พื้นที่ท่องเที่ยวโดยมิได้คำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ (Carrying capacity) การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี ผลจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร้ทิศทาง ส่งผลให้ระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมโดยรอบแหล่งท่องเที่ยวได้รับผลกระทบ คุณภาพทางธรรมชาติถูกทำลายเปลี่ยนแปลงไป และยังรวมถึงปัญหาขาดความพร้อมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ อย่างถูกต้องตามหลักอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สินธุ์, 2546)

จากปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลโดยตรงต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทำให้รูปแบบการท่องเที่ยวในปัจจุบันและอนาคตจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางเพื่อสร้างความสอดคล้องทั้งในแง่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและความต้องการที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้ควบคู่ไป

พร้อมกันตามกระแสของโลกในการพัฒนาอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเกิดขึ้น เพื่อตอบสนองความเจริญเติบโตของการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544: 2) ได้สรุปว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

จากคำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีเป้าหมายสำคัญ คือ ต้องการให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ (Community based participation) เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้เนื่องมาจากประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวเป็นเจ้าของทรัพยากร ต้องมีความรักความหวงแหน พึ่งพิงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว และในอนาคตชุมชนต้องมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยวท้องถิ่นของตนเอง ในการกำกับ ดูแลและควบคุมการท่องเที่ยวตามหลักรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ต้องการกระจายอำนาจให้กับประชาชน ชุมชนและองค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของตนเอง และมีเสรีภาพที่จะดำเนินการตามควรแก่สิทธินั้น ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นมาตรการที่ดีในการพัฒนาการท่องเที่ยวและยังเป็นการเสริมสร้างประชาธิปไตยที่มาจากรากหญ้า (Grass root)

อุทยานแห่งชาติคลองลาน เป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่า และยังเป็นพื้นที่รอยต่อแห่งการผสมผสานของป่าภาคเหนือและป่าภาคใต้ ครอบคลุมเนื้อที่ประมาณ 187,500 ไร่ หรือประมาณ 300 ตารางกิโลเมตร สภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาสลับซับซ้อน เป็นต้นน้ำของคลองสวนหมาก คลองขลุงและคลองลาน ไหลรวมกันสู่มแม่น้ำปิง มีขุนคลองลานเป็นจุดสูงสุดในบริเวณนี้ มีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งพันธุ์พืชและสัตว์ มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติสวยงาม ซึ่งได้แก่ น้ำตกคลองลานซึ่งเป็นน้ำตกที่มีความสวยงามมากที่สุดแห่งหนึ่ง น้ำตกคลองน้ำไหลหรือน้ำตกปางควาย เป็นน้ำตกขนาดกลาง มีทั้งหมด 9 ชั้น ไหลลดหลั่นกันมาแต่ละชั้นมีแอ่งน้ำและความสูงต่างกัน และแก่งเกาะร้อยที่เกิดจากลำน้ำคลองสวนหมากสลับด้วยแก่งหินมีหาดทรายขาวสะอาดอยู่ท่ามกลางทิวทัศน์แห่งขุนเขาที่สูงสลับซับซ้อนเป็นลานกว้างมีสายน้ำไหลผ่านซอกเกาะแก่งหินดูสวยงาม (กรมป่าไม้, 2536) จึงอาจกล่าว

ได้ว่าอุทยานแห่งชาติคลองลานเป็นแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีธรรมชาติเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นตามหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้น อุทยานแห่งชาติคลองลานจึงถูกเลือกเป็นพื้นที่ในการศึกษารั้งนี้

จากกระแสความต้องการที่จะพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในอนาคต ประกอบกับแนวนโยบายการกระจายอำนาจของภาครัฐที่มุ่งเน้นให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการบริหารและจัดการทรัพยากรท้องถิ่นของตนเอง การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นจึงมีความสำคัญ เพราะประชาชนในพื้นที่เป็นผู้ใกล้ชิดกับทรัพยากรธรรมชาติมากที่สุด ย่อมรู้ถึง ศักยภาพของการท่องเที่ยวภายในท้องถิ่น ปัญหาและสภาพต่างๆ ของการท่องเที่ยวภายในท้องถิ่นของตนเอง หากปราศจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่แล้ว อาจจะส่งผลให้การจัดการการท่องเที่ยวไม่เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืน ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จึงเป็นประเด็นที่สนใจศึกษา เพื่อแสวงหาคำตอบซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางการปรับปรุงวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อให้เกิดความยั่งยืนทางการท่องเที่ยวตามแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่นของประชาชนและรัฐ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงสุด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาในครั้งนี้จะทำให้ทราบปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางในการวางแผน ปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนทั้งทางด้านการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชนอย่างสูงสุด

ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

1. พื้นที่ การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร กำหนดพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา คือ อุทยานแห่งชาติคลองลาน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ครอบคลุมพื้นที่ 300 ตารางกิโลเมตร
2. ประชากร คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน จาก 4 ตำบล คือ ตำบลสักงาม ตำบลคลองลานพัฒนา ตำบลคลองน้ำไหล ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ตามข้อมูลที่ทางอุทยานแห่งชาติคลองลานได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลหมู่บ้านรอบแนวเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยกำหนดให้ครัวเรือนเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of analysis)
3. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้พิจารณาปัจจัยหลัก 3 ประเด็น คือ (1) ปัจจัยทางด้านสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ บทบาททางสังคม (2) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ รายได้ต่อปี และ (3) ปัจจัยทางความรู้และการรับรู้ข่าวสาร ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4. สำหรับการเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนแก่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประยุกต์ใช้เทคนิคกระบวนการ A.I.C และดำเนินการศึกษาถึงขั้นตอนที่ 2

นิยามศัพท์

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในความหมายหรือคำจำกัดความที่ควรทราบในการศึกษาครั้งนี้ จึงกำหนดคำนิยามความหมายของคำต่างๆ ดังนี้

การบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น หมายถึง การประสานงานหรือความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน

การบริหารจัดการทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยอาศัยองค์กรท้องถิ่นเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนา โดยจะต้องมีการผสมเข้ากับพื้นที่และการปฏิบัติงานของหน่วยงานในระดับต่างๆ รวมทั้งภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรในพื้นที่มากขึ้นด้วย

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชื่นชม และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต ของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้ และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ และคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น เป็นหลักสำคัญ

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การจัดการตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้าน คือ

1. พื้นที่ ประกอบด้วย
  - 1.1 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
  - 1.2 มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2. การจัดการ ประกอบด้วย

2.1 มีการจัดการอย่างยั่งยืน

2.2 สร้างความรับผิดชอบต่อสังคม และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

3. กิจกรรม ประกอบด้วย

3.1 ให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ

3.2 สร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกต่อนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและประชาชนท้องถิ่น

4. การมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย

4.1 ให้ชุมชนและประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม

4.2 กระจายรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิต

4.3 ผลตอบแทนจากการท่องเที่ยวกลับมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ โดยแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การเข้าร่วมประชุม การร่วมเลือกแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติคลองลาน และร่วมพิจารณาความเป็นไปได้ของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ หมายถึง การเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การประชาสัมพันธ์ การบริจาคสิ่งของหรือเงิน การเสียสละเวลา แรงงาน การดูแลรักษาความสะอาด เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ หมายถึง การที่ประชาชนในพื้นที่ได้รับผลประโยชน์ที่ดีจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้ตนเองรู้สึกภูมิใจในอุทยานแห่งชาติคลองลานที่ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ความรู้สึกชื่นชมความงามของธรรมชาติ ความรู้ที่ได้จากการท่องเที่ยว การขายของภายในอุทยานแห่งชาติคลองลาน การศึกษาเส้นทางธรรมชาติ เป็นต้น

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล หมายถึง การมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติคลองลาน การได้มีโอกาสเสนอความคิดเห็นและการปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติคลองลานและคนในชุมชน ความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนทางการท่องเที่ยว และการติดตามการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติคลองลาน

ประชาชน หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการเลือกให้เป็นตัวอย่างในการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง ครูเรือนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชรที่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 343 ครูเรือน

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การศึกษาวิจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร มีการตรวจเอกสาร แนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการทรัพยากรในพื้นที่
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
4. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการ A.I.C
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. พื้นที่การศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการทรัพยากรในพื้นที่

แนวคิดการบริหารและการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ประกอบไปด้วย การบริหารงานแบบองค์รวม การบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น และแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การบริหารจัดการแบบองค์รวม (Holistic Development Management)

การพัฒนาแบบองค์รวมเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยมีความหมาย คือ เป็นผู้ริเริ่ม กำหนด ดำเนินการ และเรียนรู้ผลการพัฒนาด้วยตนเอง

การจัดการแบบองค์รวมหมายถึง การบริหารที่พิจารณาครอบคลุมมิติต่างๆ ของทุกภาคส่วนของสังคม โดยมีการผสมผสานการปฏิบัติระหว่างส่วนย่อยต่างๆ ทั้งภายในภาครัฐ (ระหว่างหน่วยงานต่างๆ) กับภาค เอกชนและภาคประชาชน

ชัยอนันต์ (2538 อ้างถึงใน ชาติชาย, 2543) กล่าวว่า การจัดการเพื่อการพัฒนาแบบองค์รวมจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 3 ประการ คือ พื้นที่ และชุมชน ภาระหน้าที่ และการมีส่วนร่วม

1. พื้นที่และชุมชน (Area) การพัฒนาต้องยึดถือพื้นที่และชุมชนเป็นหน่วยการพัฒนาที่ต้องทำการวิเคราะห์เพื่อให้รู้ และเข้าใจถึงเงื่อนไข โอกาส ศักยภาพและปัญหาในการพัฒนา

2. ภาระหน้าที่ (Function) การวิเคราะห์ภาระหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและเอกชน เพื่อจัดสรรความรับผิดชอบร่วมกันระหว่าง รัฐ เอกชน และประชาชนในการพัฒนา เพื่อเชื่อมโยงบทบาทความสามารถของแต่ละฝ่าย ให้ตอบสนองความต้องการและโอกาสหรือจุดมุ่งหมายการพัฒนาที่กำหนดไว้

3. การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นกระบวนการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และกิจกรรมในการพัฒนาซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการหลักของการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน

การเชื่อมประสานโดยการจัดการพื้นที่ ภาระหน้าที่ และการมีส่วนร่วมนี้หรือเรียกว่า การพัฒนาแบบหลักการ AFP (Area-Function-Participation Approach) ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการบรรลุเป้าหมายซึ่งเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

จากความหมายและแนวทางของการพัฒนาแบบองค์รวม ชาติชาย (2543: 106) กล่าวว่า ต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ยึด “คน” และ “พื้นที่” ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงปัญหา เงื่อนไข ศักยภาพ และโอกาสในการพัฒนาถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการวิเคราะห์และการจัดการพัฒนาแบบองค์รวม

2. พัฒนากระบวนการตัดสินใจหรือกระบวนการชุมชนที่เปิดเผย โปร่งใส ที่ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดทิศทาง เป้าหมายกิจกรรม และเรียนรู้ผลของการพัฒนา

3. การแบ่งสัดส่วนความรับผิดชอบร่วมกันระหว่าง รัฐ เอกชน และประชาชน เนื่องจากการพัฒนาต้องมีการทำงานแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภายนอกที่ต้องประสานบทบาท หน้าที่ กิจกรรมซึ่งกันและกัน และร่วมกับประชาชน กลุ่มองค์กรในพื้นที่ เพื่อตอบสนองความต้องการและโอกาสการพัฒนาของแต่ละพื้นที่ชุมชน

การบริหารจัดการทรัพยากรโดยท้องถิ่น

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดให้ประชาชนและภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมกันในการบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเอง ตามหมวดที่ 3 ว่าเรื่องด้วยสิทธิและเสรีภาพที่จะดำเนินการตามควรแก่การใช้สิทธินั้น ไว้ดังนี้

(ก) สิทธิของชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยตรง เป็นสิทธิซึ่งรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ในมาตราที่ 46 ดังนี้

“ มาตราที่ 46 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและชาติ และการมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ ”

(ข) สิทธิของบุคคลที่จะร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และดำเนินการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีคุณภาพตามรัฐธรรมนูญไว้ในมาตราที่ 56

“ มาตราที่ 56 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครองส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติ ”

(ค) สิทธิของบุคคลอีกส่วนหนึ่งซึ่งเชื่อมโยงกับสิทธิตามบทบัญญัติมาตราที่ 56 แห่งรัฐธรรมนูญได้ให้ความคุ้มครองและหลักประกัน คือ สิทธิตามบทบัญญัติมาตราที่ 59 แห่งรัฐธรรมนูญ ดังนี้

“ มาตราที่ 59 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่นก่อนการอนุญาตหรือดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมอื่นใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสีย สำคัญอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ ”

(ง) การพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น รัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดเพียงให้สิทธิแก่บุคคลไว้เท่านั้น หากแต่ยังกำหนดให้เป็นหน้าที่ของบุคคล ดังบทบัญญัติมาตราที่ 69 ดังนี้

“ มาตรา 69 บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รับราชการทหาร เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษอบรม พิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ”

(จ) นอกเหนือจากบทบาทของชุมชนและบุคคลแล้ว รัฐธรรมนูญยังได้กำหนดถึงบทบาทหน้าที่ของรัฐในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้เป็นแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ตามบทบัญญัติมาตราที่ 69 ดังนี้

“ มาตราที่ 79 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริมบำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน ” (นันทวัฒน์และแก้วคำ, 2544: 103-107)

จากบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญที่กล่าวมาสามารถที่จะสรุปได้ว่า ในการจัดการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการมีบทบาทของประชาชนและรัฐร่วมกัน

แนวทางการบริหารและการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยว

1. แนวการบริหารจัดการทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2541 อ้างถึงในทัศนาว, 2545) กล่าวว่า หากพิจารณาถึงรูปแบบในการบริหารจัดการ การพัฒนาที่มีอยู่ในพื้นที่ในปัจจุบันมี 3 รูปแบบหลัก ดังนี้

1. การบริหารจัดการโดยรัฐฝ่ายเดียว ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ที่รัฐเป็นผู้ปฏิบัติจัดทำเองทั้งหมด โดยขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นการบริหารการพัฒนาแบบดั้งเดิม

2. การบริหารจัดการโดยรัฐร่วมกับประชาชน ได้แก่ การบริหารการพัฒนาที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนในกิจกรรมต่างๆ ของรัฐในรูปของโครงการพัฒนาต่างๆ

3. การบริหารจัดการโดยภาคเอกชน ซึ่งมีลักษณะเป็นการมอบภาระกิจหรือโอนกิจการบางส่วนหรือทั้งหมดไปให้เอกชนเป็นผู้ปฏิบัติจัดทำแทน (Privatization)

ดังนั้น แนวการบริหารจัดการทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ ควรจะมีรูปแบบการบริหาร 2 ระดับ คือ ระดับแนวนอน (Horizontal Approach) ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานต่างๆ ของรัฐที่เกี่ยวข้อง และระดับแนวตั้ง (Vertical Approach) คือ หน่วยงานของรัฐในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น รวมทั้งองค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐบาล แต่มีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวแทนปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวม และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แรงงาน ความรู้ตามอำนาจของผู้คนในท้องถิ่นได้

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544: 21-23) กำหนดกลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นเป็นเป้าหมายสำคัญของกระบวนการท่องเที่ยวแนวใหม่ เพราะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนในแบบองค์รวม ที่ได้ให้ความสำคัญของประชาชนเป็นสำคัญในการกำกับ ดูแล และควบคุมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเองให้มากขึ้น เนื่องจากประชาชนเป็นเจ้าของท้องถิ่นและต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเป็นระบบในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกิดความรัก ความหวงแหน ดูแลรักษา และฟื้นฟูทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงนิเวศใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต เพิ่มพูนรายได้จากระบบ เรียนรู้ เข้าใจ ปฏิบัติได้ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง และสามารถสร้างสัมพันธภาพเชิงธุรกิจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นำชัย (2542 อ้างถึงใน กุลวัฒน์, ม.ป.ป.) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นอยู่กับรูปแบบและศักยภาพของประชาชนในท้องถิ่น และได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นไว้ 6 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยหรือไม่มีส่วนเลยในการร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมประเภทนี้ อำนาจในการตัดสินใจเป็นของผู้วางแผนและบุคคลชั้นสูงในท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ระดับที่ 2 ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมน้อย ถึงแม้ว่าจะมีการกระตุ้นให้เข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบผลตอบแทน แต่อำนาจในการตัดสินใจเป็นของผู้วางแผนและบุคคลชั้นสูงในท้องถิ่น และยังมีปัจจัยในการดำเนินการจากภายนอกด้วย

ระดับที่ 3 ประชาชนในท้องถิ่นจะเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แต่จะเข้ามามีส่วนร่วมอย่างฉาบฉวย เพราะจะมีประชาชนเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมตัดสินใจกับผู้มีอำนาจ

ระดับที่ 4 ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรม เริ่มมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้วางแผนหรือบุคคลชั้นสูงในท้องถิ่นมีอำนาจในการควบคุมและตัดสินใจมากกว่า

ระดับที่ 5 ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น เพราะมีตัวแทนเข้าไปเป็นคณะกรรมการโครงการ ทำให้มีบทบาทในการตัดสินใจมากขึ้น

ระดับที่ 6 ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจมากที่สุด เพราะคณะกรรมการโครงการส่วนใหญ่หรือทั้งหมดเป็นตัวแทนของประชาชน

กล่าวโดยสรุป แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวในอนาคต ควรผนึกเอาการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยอาศัยองค์กรท้องถิ่นเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนา โดยจะต้องมีการประสานเข้ากับพื้นที่และการปฏิบัติงานของหน่วยงานในระดับต่างๆ รวมทั้งภาคเอกชน ทั้งนี้รัฐจะต้องกระจายอำนาจและบทบาทในการบริหารจัดการให้แก่องค์กรในระดับท้องถิ่น ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรในพื้นที่มากขึ้นด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นิยามและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศน์ มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Ecotourism ซึ่งเป็นคำที่ผสมระหว่างคำว่า Ecology หรือ นิเวศวิทยา กับ คำว่า Tourism การท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้มีผู้ให้ความหมายต่างๆ และคำจำกัดความไว้มากมายเป็นที่ยอมรับและได้รับการอ้างอิงเสมอมีดังนี้

Mector Ceballos Lascurain (1983 อ้างถึงในปรีชา, 2544: 213) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น

Elizabeth Boo (1991 อ้างถึงในศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2538: 3-2) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ อันเนื่องมาจากการมีรายได้สำหรับการดูแลรักษาพื้นที่ การสร้างงานให้ชุมชนหรือท้องถิ่น และการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

นิพนธ์ (2544: 19) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชื่นชมและเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรู้ และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นและเกิดความพึงพอใจสำหรับนักท่องเที่ยว

ราไพพรรณ (2544: 108-109) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า คือ การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศโดยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความหมายที่ลึกซึ้งมากกว่าการเสนอขายทางการท่องเที่ยวแบบใหม่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว หากแต่เป็นแนวคิดที่มุ่งประสานผลประโยชน์และความต้องการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเข้ากับการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม อีกทั้งเป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (วรรณ, 2539: 74-75)

หลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539: 8) กล่าวถึงหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 8 ประการ ดังนี้

1. มีพื้นฐานอยู่บนธรรมชาติ วัฒนธรรม และชุมชน
2. มีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน
3. คำนึงถึงสังคมวัฒนธรรม
4. ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น
5. คนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์
6. คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม
7. แหล่งท่องเที่ยวต้องเป็นของแท้ดั้งเดิม
8. นักท่องเที่ยวมีความพอใจ

Dowling (1995: 87-100 อ้างถึงในนิพนธ์, 2544: 20) ยังได้กล่าวถึงหลักการท่องเที่ยว Ecotourism ซึ่งพอสรุปได้ 5 ประการ คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อยู่บนพื้นฐานของธรรมชาติ (Nature - base) คือ ครอบคลุมทั้งด้านชีวภาพ กายภาพ และรวมถึงวัฒนธรรมที่ที่ธรรมชาตินั้นๆ มีอยู่
2. รักษาความยั่งยืนของระบบนิเวศ (Ecological Sustainability) กล่าวคือ มีความยั่งยืนทั้งทางด้านเศรษฐศาสตร์ สังคมและสิ่งแวดล้อม
3. เป็นการรักษาสภาพแวดล้อม (Environmental Education) ลักษณะของการศึกษาเป็นการศึกษาถึงสภาพธรรมชาติ สภาพแวดล้อม รวมถึงสังคมในพื้นที่อันเป็นการเรียนรู้ และคำนึงถึงสภาพแวดล้อม
4. ชุมชนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ (Local Benefits) อันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ในการเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนในพื้นที่
5. นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ (Tourist Satisfaction) หากนักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจแล้วจะเป็นการสร้างโอกาสในระยะยาวแก่อุตสาหกรรมท่องเที่ยว

นอกจากที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น Wallace และPierce (1996: 848 อ้างถึงในพัชรพรรณ, 2545: 20-21) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมี 6 หลักการ ดังนี้

1. มีการวางแผน ไขการใช้ทรัพยากรให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมและคนในท้องถิ่นให้น้อยที่สุด
2. ตระหนักและเข้าใจธรรมชาติและระบบวัฒนธรรมมากขึ้น
3. สนับสนุนให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการจัดการสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ
4. คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในระยะยาวของกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งจะตัดสินใจว่าประเภทของการท่องเที่ยวหรือขนาดของการท่องเที่ยวที่ควรเกิดขึ้น ควรจะเป็นอย่างไร
5. ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและผลประโยชน์อื่นๆ มุ่งสู่คนในท้องถิ่น
6. ให้โอกาสแก่คนในท้องถิ่นที่จะได้เรียนรู้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องจัดการตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ประการ (อนุชา, ม.ป.ป.: 3-7) ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-system) ในพื้นที่นั้นๆ ดังนั้น องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่เน้นพื้นฐานธรรมชาติ (Nature –based tourism)
2. องค์ประกอบด้านการจัดการด้านการท่องเที่ยวที่เน้นความรับผิดชอบต่อ (Responsible travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน(Sustained managed

tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible travel) และไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่มุ่งสร้างกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) โดยให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่เน้นหลักการสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental education – based tourism)

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement of local community or People participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ สามารถติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้าจนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องจึงเป็นการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community participation-based tourism)

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

ยูวัตน์ (2526 อ้างถึงใน สมพงษ์, 2545: 6-7) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และการรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อตัวเองและต้องยอมรับปรัชญาการพัฒนาชุมชนว่ามนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นพร้อมที่จะอุทิศเพื่อกิจกรรมของชุมชน และมนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้หากมีโอกาสและได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง

นิรันดร์ (2527 อ้างถึงใน สันติภาพ, 2543: 18) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย

Davis (ม.ป.ป. อ้างถึงใน สุวรรณิ, 2536: 9) ได้สรุปแนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นการเกี่ยวข้องทางจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่มซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

ไพรัตน์ (2527 อ้างถึงใน มงคล, 2544: 15) ได้กล่าวไว้ว่าการมีส่วนร่วม คือ กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

กระบวนการลักษณะและขั้นตอนการมีส่วนร่วม

เครือพันธ์ (ม.ป.ป.: 19) กล่าวถึง กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนแบ่งได้ ดังนี้

1. การร่วมในการวางแผน (Participation in Planning) คือ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา กำหนดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดแนวทางดำเนินการ ติดตามประเมินผลและตัดสินใจ
2. การร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Participation in Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากรและการประสานความร่วมมือ

3. การร่วมในการใช้ประโยชน์ (Participation in Utilization) คือ การนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งพาตนเองและควบคุมทางสังคม

4. การร่วมในการได้รับประโยชน์ (Participation in Benefit Sharing) คือ การแจกจ่ายผลประโยชน์การพัฒนาอย่างยุติธรรม

5. การร่วมในการประเมินผล (Participation in Evaluation) เพื่อประชาชนในชุมชนจะได้ทราบถึงปัญหา อุปสรรคต่างๆ เพื่อร่วมกันดำเนินการหาทางแก้ไขต่อไป

เดวิท แมททิวส์ (แปลโดยจิวรุติ อ่างถึงโน ปาวิชาติและคณะ, 2546: 203-205) ได้เสนอหลักการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1. การกำหนดประเด็นปัญหาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ เปิดโอกาสให้ประชาชนขบคิดปัญหา ไม่เพียงแต่จากแง่มุมผลประโยชน์ของคนเท่านั้น แต่รวมถึงผลประโยชน์ของคนอื่นด้วย ซึ่งเท่ากับเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนเกิดสำนึกในชะตากรรมร่วม และเป็นขั้นตอนแรกของการกระตุ้นสำนึกของประชาชน และร่วมแก้ไขปัญหที่กำลังเกิดขึ้นกับชุมชนของตน

2. การสร้างทางเลือกให้กับชุมชน โดยผ่านกระบวนการสนทนาแบบพินิจพิเคราะห์ เป็นกระบวนการตัดสินใจที่เชื่อมโยงใกล้ชิดกับการปฏิบัติการ แม้การสนทนายังไม่ตกลงเห็นพ้องต้องกัน แต่เป็นการสร้างแนวกว้างๆ และเผยให้เห็นเป้าหมายที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันของผู้เข้าร่วม นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างสำนึกความเป็นไปได้ของการดำเนินกิจกรรม ซึ่งเป็นตัวช่วยเสริมสร้างพลังหมู่ในการดำเนินกิจกรรมตามที่ตัดสินใจ

3. การดำเนินกิจกรรมสาธารณะ เป็นกิจกรรมระดมพลังรวมหมู่ของประชาชน ที่มีความหลากหลาย และเกี่ยวข้องกับประชาชนจำนวนมากเกิดกระบวนการสนทนาแบบพินิจพิเคราะห์ นำมาซึ่งการกำหนดแนวทางทั่วไปของการดำเนินกิจกรรมเผยให้เห็นผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกันของผู้เข้าร่วมกันของผู้คน จึงก่อให้เกิดการรวมพลังเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กันและกัน

4. การประเมินผลกิจกรรมโดยสาธารณะ คือ การเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมที่ดำเนินการในชุมชน โดยให้ชาวบ้านตัดสินใจว่าความพยายามและกิจกรรมที่ดำเนินการใดมีประโยชน์และมีคุณค่าอย่างแท้จริงต่อชุมชนพวกเขา เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนประเมิน และปรับเปลี่ยนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ในทางปฏิบัติ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมที่กล่าวมา ประชาชนอาจไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพราะมีข้อจำกัดหลายประการ ดังนั้น การตัดสินใจ (Decision making) จึงเป็นส่วนสำคัญที่นักพัฒนาจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้กระทำการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมพัฒนา จึงถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพราะประชาชนเป็นฝ่ายกำหนดความต้องการในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

นอกจากนี้ นิรันดร์ (2527: 188) ได้กล่าว ถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมนั้น จำแนกออกเป็น 3 ลักษณะของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct participation) โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน (Inclusive organization)
2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม (Indirect participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน (Representative organization)
3. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ (Open participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน (Non- representative organization)

ลักษณะการมีส่วนร่วม สามารถแบ่งได้หลายระดับ ดังนี้

1. การเป็นสมาชิก
2. การเป็นสมาชิกที่เข้าร่วมการประชุม
3. การเป็นสมาชิกที่บริจาคเงินช่วยเหลือ
4. การเป็นกรรมการ
5. การเป็นประธานกรรมการ

ธีระพงษ์ (2543: 158 อ้างถึง Fagence, 1997) กล่าวว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมที่สำคัญ คือ ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนได้ 3 วิธี

1. การมีส่วนร่วมโดยศึกษาจากนิทรรศการที่แสดงแก่ประชาชนทั่วไปหรือการให้ข้อมูล
2. การมีส่วนร่วมในลักษณะการสำรวจและรวบรวมข้อมูลข่าวสาร
3. การมีส่วนร่วมโดยเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา และแผนงานโครงการที่เป็นทางเลือกต่อผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ

นอกจากนี้ ในกระบวนการวางแผนประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้ในทุกกระบวนการเพื่อให้สามารถเลือกแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาที่ดีที่สุด โดยที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่

1. การสร้างเป้าหมาย
2. การตรวจสอบเป้าหมายและการพัฒนาทางเลือก
3. การเลือกเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาที่ดีที่สุด
4. การกำหนดแผน จัดทำ และอนุมัติแผน
5. การร่วมดำเนินการและติดตามประเมินผล

ปกรณ (2530: 64) กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชน คือ การที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข และร่วมมีผลประโยชน์ ซึ่งกระทำได้ 4 ลักษณะ

1. เป็นผู้มึบทบาทสำคัญในการกำหนดว่าจะไร คือ ความจำเป็นพื้นฐานของชุมชน
2. เป็นผู้ระดมทรัพยากรต่างๆ เพื่อสนองตอบความจำเป็นพื้นฐาน
3. เป็นผู้มึบทบาทในการปรับปรุงวิธีการกระจายสินค้าและบริการสินค้าให้สมบูรณ์ขึ้น
4. เป็นผู้ได้รับความพึงพอใจและเกิดแรงจูงใจที่จะสร้างกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ (2527 อ้างถึงใน สุวรรณิ, 2536: 16-17) กล่าวถึงเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมไว้ว่า

1. ประชาชนต้องมีอิสระภาพที่จะมีส่วนร่วม (freedom to participation)
2. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม (ability to participate)
3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม(willingness to participation)

นอกจากนี้ความสำเร็จของการมีส่วนร่วม ยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. ประชาชนจะต้องมีเวลาที่จะร่วมกิจกรรม การมีส่วนร่วมไม่เหมาะสมกับสถานการณ์
ฉุกเฉิน
2. ประชาชนต้องไม่เสียเงินทอง ค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไปที่เขาประเมินผล
ตอบแทนที่จะได้รับ
3. ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น
4. ประชาชนต้องไม่รู้สึกระทบบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือสถานภาพทางสังคม
หากจะมีส่วนร่วม

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการ A.I.C

A.I.C ย่อมาจาก Appreciation – Influence - Control ซึ่งพัฒนามาจากแนวคิดของสถาบันพัฒนาเอกชนชื่อ Organizing for Development International Institute (ODII) ตั้งขึ้น โดยนางทูริด ซาโต้ (Ms.Turid Sato) และดร.วิลเลียม อี สมิธ (Dr.William E.Smith) กระบวนการนี้ได้นำมาเผยแพร่ในประเทศไทยโดยสถาบัน ODII ร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) และสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (PDA) ซึ่งทั้งสามสถาบันได้ดำเนินโครงการศึกษาร่วมกันในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2533 โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาบทบาทของสตรีในการจัดการงาน

พัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งเป็นครั้งแรกที่ได้นำเทคนิคของกระบวนการ A.I.C มาเป็นเครื่องมือในการจัดประชุมระดมความคิดเห็นในระดับหมู่บ้าน

กระบวนการ A.I.C เป็นเทคนิคที่ระดมความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนเพื่อช่วยกันวางแผนเพื่อการพัฒนาชุมชน และกระตุ้นการยอมรับของชาวบ้านให้มีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน โดยการประชุมที่เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมประชุมได้มีส่วนร่วมอย่างเป็นประชาธิปไตย มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งทำให้เข้าใจถึงสภาพปัญหา ข้อจำกัด ความต้องการ และศักยภาพของผู้ที่ระดมความคิดทุกคนเพื่อนำไปพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ความหมายของ A.I.C

ประเวศ (2535 อ้างถึงใน จิตติมา, 2543: 14-15) กล่าวว่า กระบวนการ A.I.C เป็นทฤษฎีและการบริหารจัดการที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ มีกระบวนการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน จากการปฏิบัติจริง (Interact learning through action) ด้วยความรักหรือการเห็นคุณค่า (Appreciate) ซึ่งกันและกัน จึงสามารถเกิดพลังสร้างสรรค์ (Empowerment Approach) เพียงพอที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ โดยคำนึงถึงมิติทางสังคม จิตใจ วิทยาศาสตร์ และการบริหารจัดการ

อรพินท์ (2537 อ้างถึงใน ศักดิ์ชัย, 2544: 6) กล่าวว่า กระบวนการ A.I.C คือ กระบวนการพัฒนาที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาส สื่อสาร แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพปัญหา ข้อจำกัด ความต้องการ และศักยภาพของผู้เกี่ยวข้องต่างๆ เป็นกระบวนการที่ระดมพลังสมองเพื่อแก้ไขปัญหาและแนวทางในการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์

ไพบุลย์ (ม.ป.ป. อ้างถึงใน อุไรวรรณ, 2545: 43) กล่าวว่า หลักการ A.I.C เป็นหลักการที่นำมาใช้ในการระดมพลังสร้างสรรค์ เพื่อการพัฒนาบุคคล กลุ่มคน องค์กร ชุมชน และสังคม แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับหลักการนี้ คือ ความเชื่อที่ว่า บุคคล กลุ่มคน องค์กร ชุมชนและสังคมล้วนมีพลังสร้างสรรค์อยู่มากมาย แต่มักนำมาใช้น้อย หรือใช้ไปในทางทำลายเสียมากกว่า ทำให้เกิดความทุกข์ยาก อึดอัด ขัดข้อง และความเสียหายนานาประการโดยไม่จำเป็น

พลังสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในบุคคล กลุ่มคน องค์กร ชุมชน และสังคม ได้แก่

1. ความรักและความซาบซึ้ง ความเข้าใจ (Appreciation) คือ การมีความรักความปรารถนาดีต่อบุคคล กลุ่มคน องค์กร ชุมชน สังคม หรือสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา
2. พลังงานความคิดและการมีปฏิสัมพันธ์ผสมผสาน(Influence) คือ การใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การใช้ปรัชญา โดยเป็นการคิดร่วมกัน
3. พลังความพยายามและการควบคุมจัดการ (Control) คือ การมุ่งมั่นผูกพันและความรับผิดชอบที่จะปฏิบัติการกิจซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลตนเอง ให้ดำเนินไปด้วยดี จนประสบผลสำเร็จ รวมถึงรู้จักวางแผนจัดระบบ จัดคน จัดทรัพยากร สร้างกำลังใจ สร้างความร่วมมือ ประสานงาน ควบคุมการปฏิบัติงาน ติดตามประเมินผล

ปารีชาติ และคณะ (2546: 322) กล่าวถึงเทคนิค A-I-C ไว้ว่า A-I-C เป็นเทคนิคระดมความคิดในการวางแผนเป็นเทคนิคที่ให้ความสำคัญต่อการระดมความคิด และการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน เป็นกระบวนการที่นำเอาคนเป็นศูนย์กลาง เนื่องจากคนนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดในชุมชน ร่วมกันวางแผนและทำเพื่อผลแห่งการพัฒนาชุมชนของตน

ขั้นตอนและการดำเนินการเทคนิค A.I.C

สิทธิณัฐ (2546: 52-54) ได้กล่าวว่า จากแนวความคิดและความหมายของ A.I.C สามารถได้แบ่งขั้นตอนและการดำเนินการออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

A : Appreciation

เป็นขั้นตอนการสร้างสภาพใจสภาพปัจจุบันและการสร้างภาพอนาคต ซึ่งเป็นการสร้าง การรับรู้ การเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข้อเท็จจริง มุมมองความคิดเห็นจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคล โดยเน้นการยอมรับและความเข้าใจของบุคคลต่างๆ เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นและรับฟังอย่างเท่าเทียมกันอย่างเป็นประชาธิปไตย ซึ่งสามารถแบ่งขั้นตอนการปฏิบัติ ออกได้อีกเป็น 2 ขั้นตอน

ขั้นตอน 1 : เป็นการวิเคราะห์สภาพชุมชน/สถานการณ์ปัจจุบันที่รับรู้

ขั้นตอน 2 : เป็นการสร้างภาพชุมชน/สภาพที่ปรารถนาในอนาคต เป็นการสร้างจินตนาการ

ทั้งสองขั้นตอนนี้จะใช้วิธีวาดภาพเป็นเครื่องมือในการสื่อสารแสดงความคิดเห็น ซึ่งการวาดภาพนี้สามารถสื่อความหมายได้รวดเร็ว เป็นเครื่องมือที่กระตุ้นให้เกิดการพูดคุยหรือเป็นการกระตุ้นให้คนที่ไม่กล้าพูดคุยแสดงความคิดเห็น ช่วยให้เกิดบรรยากาศในการแลกเปลี่ยนที่เท่าเทียมเพื่อลดปัญหาระหว่างคน

I : Influence

ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา คือ การนำเอาความคิดและพลังสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตัวเองของแต่ละคนมาช่วยกำหนดวิธีการ โครงการ หรือกิจกรรมในการพัฒนาที่จะช่วยให้บรรลุวิสัยทัศน์ร่วมกัน ซึ่งหมายถึง ชุมชนที่พึงปรารถนาหรือที่จินตนาการที่วาดไว้ในอนาคต ซึ่งเป็นการระดมความคิดเห็นในขั้นตอนนี้จะต่อเนื่องจากขั้นตอน A

การระดมความคิดในขั้นตอนนี้ เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็นและกำหนดโครงการและกิจกรรม เน้นการวิเคราะห์พิจารณาว่ามีโครงการใดหรือกิจกรรมใดที่มีความเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกผู้เข้าร่วมระดมความคิด โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน

ขั้นตอน 1 : เป็นการคิดค้นวิธีการ โครงการหรือกิจกรรมในการพัฒนา

ขั้นตอน 2 : เป็นการคัดเลือกและจัดลำดับความสำคัญของโครงการ หรือกิจกรรม

ทั้งนี้ การระดมความคิดในขั้นตอนนี้ไม่ใช้วิธีการวาดภาพ แต่บางกรณีอาจใช้การเขียนกระดานหรือแผ่นการ์ดแทน

C : Control

ขั้นตอนในการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องจากขั้นตอน I โดยการนำเอาวิธีการ โครงการหรือกิจกรรมที่ได้ตกลงเป็นที่ยอมรับร่วมกันมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติอย่างละเอียดว่าโครงการหรือกิจกรรมนั้นจะดำเนินการอย่างไร มีหลักการและเหตุผลอย่างไร มีวิธีการ

อย่างไรเพื่อที่จะให้สำเร็จตามเป้าหมาย ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ จะดำเนินการที่ไหน เมื่อไร มีเป้าหมายอย่างไร และชุมชนจะได้รับผลประโยชน์อย่างไร การระดมความคิดขั้นตอนนี้สมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมหรือชาวบ้านที่เป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรงที่จะดำเนินงาน จะเป็นผู้ร่วมกำหนดวางแผนทั้งหมด เป็นการสร้างข้อผูกพันเพื่อให้กลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมและเกี่ยวข้อง เกิดการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมอันนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่วางไว้โดยเป็นความคิดที่มาจากคนในชุมชนหรือพื้นที่ และการควบคุม (Control) ของชุมชน

จากกระบวนการและขั้นตอนของเทคนิค A.I.C จึงสรุปได้ว่า เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้กลุ่มชนหรือประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน และร่วมรับผิดชอบ ซึ่งจากกระบวนการเหล่านี้จะนำไปสู่การพัฒนา (2545: 43-44) กล่าวว่าการกระบวนการ A.I.C ยังมีจุดแข็งและข้อจำกัดบางประการในการประยุกต์ใช้ ดังนี้

จุดแข็งและจุดอ่อนของกระบวนการ A.I.C

1. จุดแข็งของกระบวนการ A.I.C

- 1.1 เกิดการร่วมมือกันทั้งด้านสติปัญญา และทรัพยากรทำให้มีพลัง
- 1.2 ทุกคนได้ความเป็นผู้นำและรู้ว่าเมื่อใดควรแสดงออก
- 1.3 สามารถประสานความแตกต่าง ความถนัดของแต่ละคนมาเป็นพลังในการดำเนินงานและประเมินผลอย่างสร้างสรรค์ได้
- 1.4 เป็นเครื่องมือของการจัดการเพื่อวางแผนของกลวิธี หาวิธีแก้ปัญหา ลดความขัดแย้งของคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องเดียวกัน
- 1.5 สร้างทีมพัฒนาหน่วยงานพัฒนากลุ่ม ชุมชน เพิ่มการมีส่วนร่วม
- 1.6 พัฒนาการจัดการด้วยวิธีการใหม่ ที่ได้ผลในการพัฒนาคนไปพร้อมกัน

2. จุดอ่อนของกระบวนการ A.I.C

2.1 กระบวนการ A.I.C ต้องทำอย่างต่อเนื่อง จึงจะสัมฤทธิ์ผล

2.2 ไม่มีการตัดสินใจว่ามีใครมีหน้าที่อะไร ผู้เข้าร่วมประชุมเป็นผู้เลือกเสนอตนเองว่ามีความสามารถศักยภาพที่จะทำอะไรได้ และในการอภิปรายกับคนอื่นๆ มีผลกระทบต่อสถานะของตนเอง จึงต้องตั้งใจในการเข้าร่วมประชุม และยอมรับสภาพความพร้อมและยอมรับผู้อื่น ซึ่งอาจจะทำได้ไม่ถนัดนัก

2.3 การทำงานหรือวางแผนร่วมกับผู้อื่นที่มีหลายระดับงาน และต่างประสบการณ์ จะต้องยอมรับผู้อื่นบ้าง จึงเป็นการยากสำหรับผู้ที่เคยชินกับการทำแผนกับคนพวกเดียวกันที่จะเปลี่ยนแปลง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แพทยา (2533) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง โดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความสัมพันธ์แบบ t-test เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยบางประการที่เป็นวัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ คือ อายุของคณะกรรมการ ปฏิเสธสมมติฐานทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง การติดต่อสื่อสาร มีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นการยอมรับสมมติฐาน

สมหมาย (2542) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พื้นที่ลุ่มน้ำแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมของการอนุรักษ์จะเกี่ยวข้องกับเพศชายมีส่วนร่วมมากกว่าเพศหญิง อาชีพทำนามีส่วนร่วมมากกว่าอาชีพอื่นๆ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่นานกว่ามีส่วนร่วมมากกว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มากกว่ามีส่วนร่วมมากกว่า และระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

สมบัติ (2543) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนพระบาทน้อย อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ในการศึกษาได้ดำเนินการประมวลและวิเคราะห์นโยบายด้านการอนุรักษ์ป่าชุมชน กับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจสังคม 9 ปัจจัย ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพ ขนาดพื้นที่ถือครอง รายได้ และการได้รับน้ำ จากป่าชุมชน ผลการศึกษาพบว่า การอนุรักษ์ป่าชุมชนขึ้นอยู่กับปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม จำนวน 3 ปัจจัย คือ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน

ฉัตรชัย (2545) ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาความคิดเห็นชุมชนคลองบางกอกน้อย จังหวัดนนทบุรี ในศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนริมคลองบางกอกน้อยต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการให้คุณค่าต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นภาพรณ (2545: บทคัดย่อ) ทำการศึกษารูปแบบองค์กรชุมชนเพื่อการบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านดอนมูล อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ ปัจจัยในการจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อนำมากำหนดรูปแบบขององค์กรชุมชนที่เหมาะสมกับการบริหารการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการศึกษาเพื่อระดมความคิดเห็นเรื่องการจัดตั้งองค์กรชุมชนของชาวบ้านเพื่อการบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สรุปได้ว่า ชาวบ้านดอนมูลต้องการองค์กรชุมชนแบบเป็นทางการ โดยให้ฝ่ายท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างการปกครองของหมู่บ้าน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงาน โครงการสร้างคณะกรรมการบริหารจัดการ หน้าที่ความรับผิดชอบ โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อัตราค่าบริการ การจัดสรรรายได้ และ กฏระเบียบข้อบังคับที่นักท่องเที่ยวต้องปฏิบัติตามอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรมที่สามารถปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

วัฒนา (2545: บทคัดย่อ) ทำการศึกษาผลของการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานสุขาภิบาลอาหารในโรงเรียนประถมศึกษาทุกสังกัด เขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยเปรียบเทียบสภาวะสุขาภิบาลอาหารในโรงเรียนด้วยแบบสำรวจสูตร.7 กับมาตรฐานสุขาภิบาลอาหารในโรงเรียน เปรียบเทียบผลก่อนและหลังการดำเนินงาน และใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยใช้เทคนิคการประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วม (AIC) เป็นหลัก ผลการวิจัยดัง

กล่าวแสดงให้เห็นว่ากระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบและผู้ประกอบการอาหารในโรงเรียน โดยการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาใช้พัฒนาการดำเนินงานสุขภาพโภชนาการในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

อุไรวรรณ (2545: บทคัดย่อ) ทำการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของพลังชุมชน เพื่อสร้างเสริมสุขภาพจิต บ้านท่าม่วง อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้เทคนิคกระบวนการประชุมแบบ A-I-C และ Mind mapping ผสมผสานร่วมกัน ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการทำให้เกิดพลังชุมชนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้สถานการณ์ปัญหาและความต้องการ กระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าวก่อให้เกิดกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพจิต ดังนั้น เทคนิคการประชุม A-I-C และ Mind mapping สามารถเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาหรือสนับสนุนงานส่งเสริมและป้องกันสุขภาพจิตชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพจิตดีและชุมชนมีความเข้มแข็งต่อการจัดการปัญหาโดยอาศัยศักยภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น

พื้นที่การศึกษา

อุทยานแห่งชาติคลองลาน

อุทยานแห่งชาติคลองลาน เป็นพื้นที่รอยต่อแห่งการผสมผสานของป่าภาคเหนือและป่าภาคใต้ อยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดกำแพงเพชร อยู่ระหว่างเส้นละติจูดที่ 16 องศา 2 ลิปดา ถึง 16 องศา 20 ลิปดาเหนือ และระหว่างเส้นลองจิจูดที่ 99 องศา 6 ลิปดา ถึง 99 องศา 19 ลิปดาตะวันออก ในท้องที่ตำบลคลองลานพัฒนา ตำบลคลองน้ำไหล ตำบลโป่งน้ำร้อน ตำบลสักงาม อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ครอบคลุมเนื้อที่ประมาณ 187,500 ไร่ หรือประมาณ 300 ตารางกิโลเมตร ประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติที่ 44 ของประเทศไทย ในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 99 ตอนที่ 191 ลงวันที่ 23 ธันวาคม 2525 (ภาพที่ 1)

สภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาสลับซับซ้อน เป็นต้นน้ำของคลองสวนหมาก คลองขลุง และ คลองลานไหลรวมกันสู่แม่น้ำปิง มีขุนคลองลานเป็นจุดสูงสุดในบริเวณนี้ สูงจากระดับน้ำทะเล 1,439 เมตร

สภาพอากาศฤดูร้อนค่อนข้างร้อน ฤดูหนาวค่อนข้างหนาว ในฤดูฝนมีฝนตกชุก อุณหภูมิ เฉลี่ยประมาณ 27.3 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย 1301.5 มิลลิเมตรต่อปี

สภาพทางธรณีวิทยาประกอบด้วยหน่วยหินลานสางเป็นส่วนใหญ่ มีหน่วยหินตากทาง ตอนใต้และตะวันออก และหน่วยหินโป่งน้ำร้อน หน่วยหินทุ่งสอง หน่วยหินเขาเขียวทางตะวันตก

สภาพดินเป็นดินที่ลาดชันเชิงซ้อน ซึ่งเกิดจากการสลายตัวของหินหลายชนิด นอกจากนี้ยังมีหน่วยผสมของดินตะกอนลำนํ้าหลายชนิด และชุดดินลาดหญ้า/ท่ายาง

ทรัพยากรป่าไม้ ประกอบด้วยป่าดงดิบแล้ง ร้อยละ 48.78 ป่าเบญจพรรณ ร้อยละ 13.33 ป่าเบญจพรรณผสมป่าดงดิบแล้ง ร้อยละ 35.06 และพบป่าเต็งรังกระจายอยู่ทั่วไป พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ไม้สัก ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้ประดู่ ไม้ตะแบก ไม้พะยอม ไม้มะค่าโมง ไม้ตะเคียนทอง ไม้ตะเคียน หิน ไม้สมพง ไม้ยมหอม ไม้สมอพิเภก ไม้กาฬฟ้า และไม้ไผ่ชนิดต่างๆ

ทรัพยากรสัตว์ป่าประกอบด้วย สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 92 ชนิด นก 82 ชนิด สัตว์สะเทินน้ำ สะเทินบก 26 ชนิด สัตว์เลื้อยคลาน 35 ชนิด และปลา 30 ชนิด สัตว์สำคัญ ได้แก่ ช้างป่า กระตัง วัวแดง เสือลายเมฆ นากใหญ่ขนเรียบ เสือดำหรือเสือขาว เป็นต้น

จุดเด่นที่น่าสนใจในอุทยานแห่งชาติคลองลาน

น้ำตกคลองลาน เป็นน้ำตกที่มีความสวยงามมากที่สุดแห่งหนึ่ง เกิดจากเทือกเขาคลองลาน ขุนเขาคลองขลุง ขุนเขาคลองสวนหมาก ซึ่งมีความสูง 1,439 เมตรจากระดับน้ำทะเล เหนือหน้าผา น้ำตกเป็นที่ราบกว้าง ในฤดูฝนสายน้ำไหลรวมกันลงมาจากลำห้วยต่างๆ ประมาณ 5 สาย ไหลลงสู่ แอ่งน้ำกลางหุบเขา เกิดเป็นวังน้ำลึกและลำน้ำยาวประมาณ 3 กิโลเมตร แล้วไหลผ่านหน้าผาตกลง มาเป็นน้ำตกคลองลาน สูงประมาณ 100 เมตร กว้างประมาณ 40 เมตร ในบริเวณตอนล่างของน้ำตก ลงมาเป็นแอ่งน้ำใหญ่สามารถลงเล่นได้ (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 น้ำตกคลองลานภายในอุทยานแห่งชาติคลองลาน

น้ำตกคลองน้ำไหลหรือน้ำตกปางควาย ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติคลองลาน ประมาณ 25 กิโลเมตร น้ำตกคลองน้ำไหล ตั้งอยู่ที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ คล. 2 (คลองน้ำไหล) เป็นน้ำตกขนาดกลาง ซึ่งมีทั้งหมด 9 ชั้น ไหลลดหลั่นกันมาแต่ละชั้นมีแอ่งน้ำและความสูงต่างกัน ชั้นที่สูงที่สุดประมาณ 60 เมตร มีลานหินกว้างเป็นสินิลาวาวับ ชั้นที่ 3 บริเวณพื้นล่างมีแอ่งน้ำขนาดใหญ่เหมาะสำหรับการลงเล่นน้ำได้

แก่งเกาะร้อย ตั้งอยู่ที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ คล.4 (คลองสวนหมาก) แก่งเกาะร้อย เกิดจากลำน้ำคลองสวนหมากสลับด้วยแก่งหินมีหาดทรายขาวสะอาดอยู่ท่ามกลางทิวทัศน์แห่งขุนเขาที่สูงสลับซับซ้อน ประกอบด้วย แก่งหินตะปุมตะป๋มนับร้อยนับพันก้อนเรียงรายกันระเกะระกะเป็นลานกว้างมีสายน้ำไหลผ่านซอกเกาะแก่งหินดูสวยงาม (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 เกาะร้อยบริเวณคลองสวนหมาก

กิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในอุทยานแห่งชาติคลองลาน

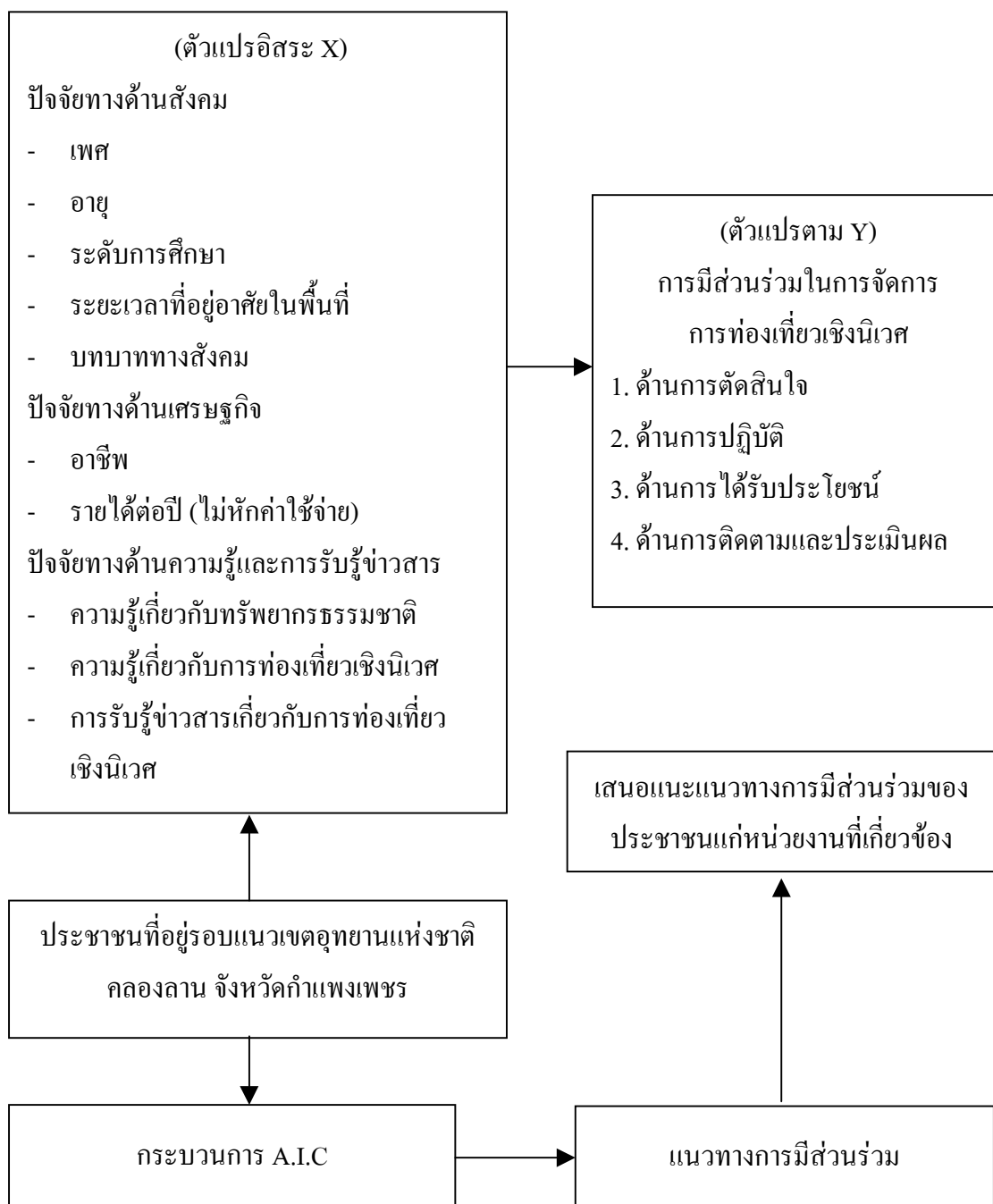
1. การเดินป่าระยะสั้น ระยะทาง 1 กิโลเมตร เพื่อศึกษาเส้นทางธรรมชาติ (ภาพที่ 4)
2. การเดินป่าระยะยาว ระยะทาง 15 กิโลเมตร
3. การพักผ่อนในป่า
4. การดูนก
5. การล่องแก่งคลองสวนหมาก
6. Mountain Bike
7. การพักผ่อนเล่นน้ำตกเพื่อชื่นชมความงามตามธรรมชาติ

ภาพที่ 4 เส้นทางศึกษาธรรมชาติ (กิจกรรมการเดินป่า ระยะทาง 1 กิโลเมตร)

กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการตรวจเอกสาร รวบรวมแนวคิดด้านต่างๆ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้ศึกษาได้กรอบแนวคิดในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดในการศึกษาและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

จากกรอบแนวคิดสามารถอธิบายได้ดังนี้

จากการตรวจเอกสาร แนวความคิดด้านต่างๆ และผลงานที่เกี่ยวข้อง พบว่าตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมสามารถแบ่งตัวแปรออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ตัวแปรอิสระ (Independent variable) คือ ตัวแปรที่คาดว่าจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนที่อยู่รอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน โดยประกอบด้วย

เพศ โอกาสที่เพศหญิงและเพศชายจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมไทย ผู้นำกิจกรรมสาธารณะส่วนใหญ่จึงเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้ชาย ปัจจัยด้านเพศจึงน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้อง

อายุ บุคคลที่มีอายุแตกต่างกัน ย่อมมีประสบการณ์และความสามารถแตกต่างกันและสังคมเชื่อว่า คนที่มีอายุมากกว่ามักจะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ มีความรู้ความชำนาญมากกว่าจึงได้รับให้มีการยอมรับบทบาทหน้าที่ในกิจกรรมทางสังคมมากกว่า ดังนั้น อายุของราษฎรน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ระดับการศึกษา คนที่ได้รับการศึกษาสูง ย่อมมีความรู้ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ต่างๆ มากกว่าคนที่ได้รับการศึกษาน้อย ระดับการศึกษาอาจจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ ประชาชนที่เป็นคนในท้องถิ่น หรืออาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลานาน ย่อมจะมีผลต่อความเข้าใจในสภาพพื้นที่และสภาพแวดล้อมของพื้นที่ รวมถึงการรักและหวงแหนในท้องถิ่นที่อยู่อาศัย

บทบาททางสังคม การดำรงตำแหน่งในสังคมหรือชุมชนย่อมมีผลทำให้บุคคลมีบทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างกัน ดังนั้น ตำแหน่งทางสังคมย่อมมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

อาชีพ คนที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติโดยตรงหรือโดยอ้อม อาจจะมีส่วนในการทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน

รายได้ รายได้เป็นสิ่งกำหนดฐานะทางเศรษฐกิจตัวหนึ่ง คนที่มีรายได้สูงย่อมมีอำนาจในการทำอะไรได้มากกว่าคนที่มีรายได้ต่ำ ดังนั้น รายได้อาจเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ อาจเป็นปัจจัยสำคัญที่เกิดให้เกิดความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เกิดความรักในทรัพยากร ทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติและยอมนำไปสู่การปฏิบัติได้ดี

ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ถ้าประชาชนที่อาศัยอยู่รอบๆ กับแหล่งท่องเที่ยวมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศย่อมทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การได้รับข่าวสารและการสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีความจำเป็นในเรื่องการติดต่อสื่อสารและการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ดังนั้นข่าวสาร จึงเป็นบ่อเกิดความรู้จึงน่าจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. ตัวแปรตาม (Dependent variable) คือ ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นๆ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งประกอบไปด้วย การมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในด้านการได้รับประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในด้านการติดตามและประเมินผล

สำหรับเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนแก่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงสุด ใช้เทคนิคกระบวนการ A.I.C เป็นแนวทางศึกษา

สมมติฐานในการศึกษา

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน ผู้ศึกษาได้ตั้งสมมติฐานไว้ดังนี้

1. เพศมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. อายุมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. บทบาททางสังคมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
6. อาชีพมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
7. รายได้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
8. ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
9. ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
10. การรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เป็นการศึกษาที่ประยุกต์ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดและวิธีการศึกษา ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. การสร้างแบบสอบถาม
4. การทดสอบแบบสอบถาม
5. วิธีการดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ
6. การเก็บรวบรวมข้อมูล
7. การวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. เอกสาร ข้อมูลและแผนที่
2. แบบสอบถามและการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ
3. ไมโครคอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ได้กำหนดกรอบประชากรในการศึกษา คือ กลุ่มครัวเรือนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 2,412 ครัวเรือน เป็นกลุ่มเป้าหมายในการเก็บแบบสอบถาม และประชาชน จำนวน 12 คน รัศมีจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติคลองลาน ไม่เกิน 20 กิโลเมตร เป็นกลุ่มเป้าหมายในการจัดประชุมตามกระบวนการ A.I.C ซึ่งทั้งหมดเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติคลองลาน

เมื่อรู้จำนวนกรอบประชากรที่ใช้แน่นอนแล้วในการเก็บแบบสอบถาม ได้ทำการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา โดยให้ออกาสครัวเรือนที่ถูกเลือกมาทั้ง 2,412 ครัวเรือน มีโอกาสในการถูกเลือกเท่าๆ กัน เพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน โดยใช้สูตรในการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คือ Yamane (Yamane, 1973) ดังนี้ คือ

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

กำหนดให้

- n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา
- N = ขนาดของประชากรทั้งหมด (2,412 ครัวเรือน)
- e = ค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง $(0.05)^2$

และกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.05 หมายความว่า การสุ่มตัวอย่างประชากร 100 ครั้ง มีโอกาสถูกต้องจำนวน 95 ครั้ง

ดังนั้น

$$\begin{aligned} n &= \frac{2,412}{1 + 2,412 (0.05)^2} \\ &= \frac{2,412}{7.03} \\ &= 343 \text{ ครัวเรือน} \end{aligned}$$

จากการหาขนาดจำนวนตัวอย่าง 343 ครั้วเรือน ที่ได้จากการคำนวณจากสูตรของ Yamane แล้ว นำมาหาสัดส่วนจำนวนครั้วเรือนของแต่ละหมู่บ้าน ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระจายเป้าหมายในการเก็บข้อมูลตามสัดส่วนได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนครั้วเรือนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ชื่อหมู่บ้าน	ครั้วเรือนตัวอย่าง	ร้อยละ
1. บ้านโป่งน้ำร้อน ม.1 ต.โป่งน้ำร้อน	21	6.12
2. บ้านโป่งน้ำร้อน ม.2 ต.โป่งน้ำร้อน	49	14.28
3. บ้านเพชรระขอ ม.2 ต. สักงาม	7	2.04
4. บ้านใหม่วงศ์เจริญ ม.20 ต.คลองน้ำไหล	13	3.80
5. บ้านสุขสำราญ ม.8 ต.คลองน้ำไหล	43	12.53
6. บ้านรวงผึ้งพัฒนา ม.17 ต. คลองน้ำไหล	20	5.83
7. บ้านสามัคคีธรรม ม.16 ต. คลองน้ำไหล	13	3.80
8. บ้านแม่สอด ม.3 ต. คลองน้ำไหล	41	11.95
9. บ้านคลองพลู ม.9 ต. คลองน้ำไหล	36	10.50
10. บ้านคลองน้ำไหลเหนือ ม.9 ต. คลองน้ำไหล	16	4.66
11. บ้านชัยมงคล ม.19 ต. คลองน้ำไหล	36	10.50
12. บ้านแปลงสี ม.8 ต.คลองลานพัฒนา	26	7.58
13. บ้านสวนส้ม ม.2 ต.คลองลานพัฒนา	22	6.41
รวม 13 ตำบล	343	100

ที่มา: อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร (2546)

การสร้างแบบสอบถาม

1. การสร้างแบบสอบถาม ได้พยายามสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีคำถามที่เป็นลักษณะเชิงบวก เชิงลบและเป็นคำถามปลายปิด (Close-end question) เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวนิเวศมากที่สุด ประกอบด้วย 3 ประเด็นหลัก คือ

ประเด็นที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ประเด็นที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประเด็นที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน

การทดสอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นได้นำไปปรึกษาคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และแก้ไขให้มีความเหมาะสม จึงนำแบบสอบถามที่ได้ทำการแก้ไขแล้วไปทดสอบ (Pre- test) กับประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลานที่มีได้ถูกเลือกเป็นประชากรตัวอย่างที่ทำการวิจัยที่อยู่ในพื้นที่การศึกษา จำนวน 30 ครั้งเรือน หลังจากนั้นได้นำมาทดสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความน่าเชื่อถือ ในส่วนคำถามที่วัดความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติ เท่ากับ 0.7434 ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เท่ากับ 0.6643 และการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เท่ากับ 0.8859 ด้วยวิธีการของ Cronbach s'Alpha ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปสอบถามได้

นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือแล้ว ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง โดยทำการสอบถามจำนวนตัวอย่างที่ได้ 343 ครั้งเรือน ด้วยตนเองและผู้ช่วยที่ผ่านการอบรมมาแล้ว

วิธีการดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการตามกระบวนการ A.I.C

สำหรับวิธีการดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นการจัดประชุมระดมความคิดเห็นจากประชาชนในท้องถิ่น เพื่อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ได้ประยุกต์ใช้กระบวนการ A.I.C เป็นแนวทางการศึกษา ซึ่งมีกระบวนการและขั้นตอนดังนี้

กระบวนการ A.I.C เป็นการระดมความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลานมาประชุมเชิงปฏิบัติการ มี 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความรู้ (Appreciation: A) คือ ขั้นตอนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และใช้การวิเคราะห์สถานการณ์ในปัจจุบันของชุมชนและกำหนดอนาคตของชุมชนว่าต้องการให้เกิดการพัฒนาด้านใดบ้าง ขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแสดงความคิดเห็นรับฟังกันอย่างเท่าเทียมกัน ปราศจากการวิพากษ์วิจารณ์หรือการต่อต้านกัน ผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญของขั้นตอนนี้ คือ วิทยุทัศน์อันเป็นที่พึงประสงค์

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence : I) คือ ขั้นตอนการหาวิธีการที่จะทำให้สามารถพัฒนาตามเป้าหมายที่วางไว้ในขั้นตอนแรกและเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา กำหนดแนวทางตามมติของกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุม

วิธีการ เชิญประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน รัศมีไม่เกิน 20 กิโลเมตรจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติคลองลาน ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 12 ท่าน เข้าร่วมประชุม ทั้งนี้เป็นการเชิญแบบเฉพาะเจาะจง เนื่องจากต้องการบุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาและบริหารท้องถิ่นในตำบลคลองลานพัฒนา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ใกล้กับจุดท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติคลองลาน และเป็นผู้ที่มีส่วนได้และส่วนเสีย (Stake holders) ในพื้นที่ เพื่อทำการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของอุทยานแห่งชาติคลองลานเป็นอย่างไร โดยให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นว่าในอนาคตจะมีแนวนโยบายอย่างไรในการพัฒนาอุทยานแห่งชาติคลองลานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นเพื่อที่จะได้มาซึ่งประเด็นเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการเก็บรวบรวมจากพื้นที่จริงจากประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การหาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติคลองลาน อาศัยแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือน มิถุนายน 2547 – กรกฎาคม 2547 มีระยะเวลา 1 เดือน

ขั้นตอนที่ 2 สำหรับการหาข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงสุดแก่หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง อาศัยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการตามกระบวนการ A.I.C เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อ วันที่ 4 กันยายน 2547 เวลา 9.00 - 12.00 น. ณ บ้านก้านันตำบลคลองลานพัฒนา

ประเภทที่ 2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวม ด้วยการตรวจเอกสาร (Review literature) แนวคิดต่างๆ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากห้องสมุดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะวนศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ห้องสมุดสภาวิจัย กรมป่าไม้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสำนักงานอุทยานแห่งชาติคลองลานจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อใช้เป็นกรอบในการศึกษา โดยนำมาทำการเรียบเรียงใหม่ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและเชื่อมโยงกันให้ง่ายต่อความเข้าใจ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามและจากผลการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ นำมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน

1.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากแบบสอบถาม โดยการประมวลผลด้วยการใช้โปรแกรมทางคอมพิวเตอร์ แล้วนำมาแจกแจงในรูปค่าสถิติ เช่น ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) เป็นข้อมูลลักษณะต่างๆ ไปของพื้นที่การศึกษา สภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจและสังคมความรู้ความเข้าใจทางด้านทรัพยากรธรรมชาติด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นำเสนอในรูปตารางประกอบคำอธิบาย

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการ A.I.C เพื่อแสวงหาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative analysis) ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้มาจากแบบสอบถาม แล้วนำมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งใช้สถิติในการวิเคราะห์ คือ ไคสแควร์ (Chi-square) มีสูตรคำนวณ ดังนี้ (บรรเทิง,2539: 118-119)

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^c \frac{(X_{ij} - E_{ij})^2}{E_{ij}}$$

$$df = (r-1)(c-1)$$

เมื่อ

$$E_{ij} = \frac{R_i C_j}{n}$$

X_{ij} = ความถี่ที่สังเกตเห็นหรือที่เก็บรวบรวมได้ของแถวที่ i สดมภ์ที่ j

E_{ij} = ความถี่ตามทฤษฎีหรือตามที่คาดหวัง ซึ่งได้มาจาก

R_i = ผลรวมของความถี่ตามแนวนอน

C_j = ผลรวมของความถี่ตามแนวตั้ง

$$n = \text{ขนาดของตัวอย่าง} = \sum_{i=1}^r R_i = \sum_{j=1}^c C_j$$

ไคสแควร์ (Chi-square) เป็นสถิติที่ใช้ในการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามหรือเป็นการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสองตัว ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดระดับความมีนัยสำคัญที่ 0.05 เพื่อเป็นใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจในการยอมรับหรือปฏิเสธสมมติฐาน

ซึ่งหมายความว่า นำค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ในแต่ละตัวแปรไปเปรียบกับค่าไคสแควร์ในตาราง ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ถ้าค่าที่คำนวณได้มีมากกว่าค่าในตาราง แสดงว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ หรือตัวแปรอิสระมีผลต่อตัวแปรตามแตกต่างกัน แต่ถ้ามีค่าที่คำนวณได้เท่ากับหรือน้อยกว่าค่าในตาราง แสดงว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ หรือตัวแปรอิสระมีผลต่อตัวแปรตามไม่แตกต่าง

บทที่ 4

ผลการศึกษาและข้อวิจารณ์

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ได้แบ่งผลการศึกษาออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 5 การประชุมเชิงปฏิบัติการตามกระบวนการ A.I.C

ผลการศึกษา

ตอนที่ 1 ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

การศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ สถานภาพภายในครัวเรือน เพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิฐานะ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หรือชุมชน บทบาททางสังคม อาชีพ ระดับรายได้ ผลการศึกษสามารถแยกอธิบาย ได้ดังนี้

ลักษณะทางสังคม

สถานภาพของกลุ่มตัวอย่างที่ได้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เป็นหัวหน้าครัวเรือนมากกว่าตัวแทนหัวหน้าครัวเรือน โดยเป็นหัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 55.7 และตัวแทนหัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 44.3

เพศของกลุ่มตัวอย่างที่ได้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เป็นเพศชายจำนวน 196 คน เพศหญิงจำนวน 147 คน โดยคิดเป็นเพศชาย ร้อยละ 57.1 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 42.9 และปรากฏว่ามีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี มากที่สุด ร้อยละ 31.8 อายุต่ำสุด 15 ปี อายุสูงสุด 75 ปี และมีอายุเฉลี่ย 44.73 ปี

กลุ่มตัวอย่างที่ได้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา มากที่สุด ร้อยละ 65.6 และรองลงมาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 19.0 และได้รับการศึกษาในระดับปริญญาตรี น้อยที่สุด คือ ร้อยละ 7.0

นอกจากนี้ ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาเป็นคนท้องถิ่นโดยกำเนิด ร้อยละ 54.5 มากกว่าที่จะย้ายมาจากถิ่นอื่นๆ คือ ร้อยละ 45.5 และมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หรือชุมชนมากกว่า 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 64.2 และระยะเวลาที่น้อยที่สุด คือ อาศัยอยู่ในชุมชนน้อยกว่า 0-15 ปี ร้อยละ 9.3

บทบาททางสังคม กลุ่มตัวอย่างที่ได้ตอบแบบสอบถาม มีบทบาททางสังคมหรือดำรงตำแหน่งทางสังคม เพียงร้อยละ 19.8 และไม่มีตำแหน่งใดๆ ทางด้านสังคม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80.2 ซึ่งพบว่า บุคคลที่มีตำแหน่งทางสังคมที่ได้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน มากที่สุด ร้อยละ 42.6 รองลงมา คือ ตำแหน่งผู้บริหารท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. ร้อยละ 30.9 และมีคณะกรรมการบริหารอุทยานแห่งชาติคลองลาน เพียงร้อยละ 1.5 น้อยที่สุด (รายละเอียดตามตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ลักษณะข้อมูลทางด้านสังคมของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติ
คลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

(n = 343)			
ข้อมูลทางด้านสังคม	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
<u>สถานภาพในครัวเรือน</u>			
หัวหน้าครัวเรือน	191	55.7	
ผู้แทนหัวหน้าครัวเรือน	152	44.3	
<u>เพศ</u>			
ชาย	196	57.1	
หญิง	147	42.9	
<u>อายุ</u>			
น้อยกว่า 30 ปี	33	9.6	อายุน้อยที่สุด 15 ปี
31-40 ปี	98	28.6	อายุมากที่สุด 75 ปี
41-50 ปี	109	31.8	อายุเฉลี่ย 44.73 ปี
51-60 ปี	66	19.3	
61-70 ปี	30	8.7	
มากกว่า 71 ปี	7	2.0	
<u>ระดับการศึกษา</u>			
ประถมศึกษา	225	65.6	
มัธยมศึกษาตอนต้น	65	19.0	
มัธยมศึกษาตอนปลาย	13	3.8	
ปวส./ปวช.	16	4.7	
ปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรี	24	7.0	
<u>ภูมิลำเนา</u>			
เป็นคนท้องถิ่นโดยกำเนิด	187	54.5	
ย้ายมาจากที่อื่น	156	45.5	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

(n = 343)

ข้อมูลทางด้านสังคม	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
<u>ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่</u>			
0-15 ปี	32	9.3	
16-20 ปี	42	12.2	
21-25 ปี	49	14.3	
มากกว่า 25 ปีขึ้นไป	220	64.2	
<u>บทบาททางสังคม</u>			
มีตำแหน่ง	68	19.8	
ไม่มีตำแหน่ง	275	80.2	
<u>ตำแหน่งทางสังคมหรือองค์กร</u>			
ผู้บริหารท้องถิ่น (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบตฯลฯ)	21	30.9	จำนวนตัวอย่าง
คณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน	29	42.6	คิดเฉพาะผู้ที่มี
อาสาพิทักษ์ป่า	9	13.2	บทบาททาง
คณะกรรมการบริหารอุทยานแห่งชาติคลองลาน	1	1.5	สังคมเท่านั้น
อื่นๆ เช่น อสม.	8	11.8	

หมายเหตุ: บทบาททางสังคม คือ การมีตำแหน่งหรือการมีหน้าที่ที่ทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน

1. ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ

กลุ่มตัวอย่างที่ได้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับเกษตรกรรม มากที่สุดร้อยละ 40.5 และประกอบอาชีพรับราชการ น้อยที่สุด ร้อยละ 3.5 และมีระดับรายได้ต่อปีโดยไม่หักค่าใช้จ่ายประมาณ 25,000 – 50,000 บาทต่อปี ร้อยละ 39.9 มีระดับรายได้เฉลี่ย 59,031.95 บาทต่อปี โดยมีระดับรายได้ต่ำสุดคือ 10,000 บาทต่อปี และระดับรายได้สูงสุด 360,000 บาทต่อปี (รายละเอียดตามตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ลักษณะข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติ
คลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

(n = 343)

ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
<u>อาชีพ</u>			
เกษตรกร (การเกษตร)	139	40.5	
ค้าขาย	31	9.0	
รับจ้าง	149	43.5	
รับราชการ	12	3.5	
อื่นๆ (แม่บ้าน,นักเรียน)	12	3.5	
<u>รายได้ต่อปี (บาท)</u>			
น้อยกว่า 25,000 บาท	38	11.1	รายได้เฉลี่ยต่ำสุด 10,000 บาทต่อปี
25,000-50,000 บาท	137	39.9	รายได้เฉลี่ยมากที่สุด 360,000 บาทต่อปี
50,001-75,000 บาท	107	31.2	รายได้เฉลี่ย 59,031.95 บาทต่อปี
75,001-100,000 บาท	32	9.3	
มากกว่า 100,000 บาท	29	8.5	

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการรับรู้
ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน
จังหวัดกำแพงเพชร

ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขต
อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ทำการศึกษาโดยใช้คำถามเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ
จำนวน 12 ข้อ (แบบสอบถามแสดงในภาคผนวก ก) ซึ่งเป็นคำถามในเชิงบวกจำนวน 6 ข้อ (ข้อที่
1,2,4 และข้อที่ 9-11) และเป็นคำถามในเชิงลบจำนวน 6 ข้อ (ข้อที่ 3,5,6-8 และข้อที่ 12)

มีหลักเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้ ประเด็นคำถามเชิงบวก ให้คะแนน 1 คะแนน สำหรับคำตอบรู้/ใช่ ให้คะแนน 0 คะแนน สำหรับคำตอบไม่รู้/ไม่ใช่ ประเด็นคำถามเชิงลบ ให้คะแนน 0 คะแนน สำหรับคำตอบรู้/ใช่ และให้คะแนน 1 คะแนน สำหรับคำตอบไม่รู้/ไม่ใช่

ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 343 คนส่วนใหญ่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.90 และเมื่อพิจารณาจากคำตอบที่ได้รับ พบว่าคำถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกมากที่สุด คือ ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ร้อยละ 99.7 และรองลงมาเป็นความรู้ที่กลุ่มตัวอย่างเข้าใจว่าทรัพยากรธรรมชาติมีประโยชน์ต่อมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม คิดเป็นร้อยละ 98.3

นอกจากนี้ยังพบว่ามียุทธศาสตร์ที่ได้อธิบายแบบสอบถาม บางส่วนเข้าใจผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติว่าการนำสัตว์ป่าหรือพันธุ์ไม้ที่หายากมาเก็บไว้เป็นการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติก่อให้เกิดความยั่งยืนว่าถูกต้อง มีเพียงร้อยละ 18.1 ซึ่งอาจจะเป็นความเข้าใจผิดของประชาชนว่าการนำมาเพาะเลี้ยงจะทำให้มีมากกว่าเดิม แต่การรักษาสัตว์ป่าหรือพันธุ์ไม้ควรปล่อยให้เติบโตตามระบบธรรมชาติมากกว่า เนื่องจากจะเป็นไปตามระบบนิเวศ ดังรายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนร้อยละของประชาชนจำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ

(n = 343)

ประเด็นเกี่ยวกับความรู้ด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ	ความรู้ความเข้าใจ				คะแนน เฉลี่ย
	รู้/ใช่		ไม่รู้/ไม่ใช่		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ	342	99.7	1	0.3	0.99
2. ทรัพยากรธรรมชาติมีประโยชน์ต่อมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม	337	98.3	6	1.7	0.98
3. การป้องกันรักษาป่าไม้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเท่านั้น	37	10.8	306	89.2	0.89
4. การรักษาป่าไม้ให้มีสภาพสมบูรณ์ทำให้มีน้ำใช้ตลอดปี	330	96.2	13	3.8	0.96
5. การกำหนดให้มีเขตป่าสงวนฯ เป็นการแย่งที่ดินทำกินของประชาชน	61	17.8	282	82.2	0.82
6. การทำลายทรัพยากรธรรมชาติเป็นเรื่องเล็กน้อยเพราะไม่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในปัจจุบัน	45	13.1	298	86.9	0.86
7. การนำสัตว์ป่าหรือพันธุ์ไม้ที่หายากมาเก็บไว้เป็นการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติก่อให้เกิดความยั่งยืน	62	18.1	281	81.9	0.82
8. การเผาไม้ในเขตอุทยานจะช่วยให้ระบบนิเวศของป่าอุดมสมบูรณ์	40	11.7	303	88.3	0.88
9. ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเป็นของส่วนรวม	310	90.4	33	9.6	0.90

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ประเด็นเกี่ยวกับความรู้ด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ	ความรู้ความเข้าใจ				คะแนน เฉลี่ย
	รู้/ใช่		ไม่รู้/ไม่ใช่		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
10. การปลูกฝังให้เกิดความรักและหวง แหนในทรัพยากรธรรมชาติควรเริ่มตั้ง แต่เด็ก	334	97.4	9	2.6	0.97
11. การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ตั้งแต่วันนี้เป็นการช่วยให้ ทรัพยากรธรรมชาติเกิดความยั่งยืน	317	92.4	26	7.6	0.92
12. การเก็บของป่าหรือตัดไม้ในป่า คือ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างถูกต้อง	61	17.8	282	82.2	0.82
ค่าเฉลี่ย					0.90

ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การศึกษาประเด็นเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน ทำการศึกษาโดยใช้คำถามเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีคำถามทั้งเชิงบวกและเชิงลบ จำนวน 16 ข้อ แบ่งเป็นคำถามเชิงบวกจำนวน 9 ข้อ (ข้อที่ 1-5, 10,12,14 และข้อที่ 16) และเป็นคำถามเชิงลบจำนวน 7 ข้อ (ข้อที่ 6-9,11,13 และข้อที่ 15)

มีหลักเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้ คำถามเชิงบวกให้คะแนน 1 คะแนน สำหรับคำตอบ
รู้/ใช่ และให้คะแนน 0 คะแนน สำหรับคำตอบไม่รู้/ไม่ใช่ คำถามเชิงลบให้คะแนน 0 คะแนน
สำหรับคำตอบรู้/ใช่ และให้คะแนน 1 คะแนน สำหรับคำตอบไม่รู้/ไม่ใช่

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้ตอบแบบสอบถาม มีคะแนนเฉลี่ยเกี่ยวกับความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเท่ากับ 0.85 แสดงว่า คร่าวร้อยละที่อยู่รอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสูง ซึ่งสามารถแยกรายละเอียดได้ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยว มีการจัดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และมีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ร้อยละ 97.4 มากที่สุด และเมื่อพิจารณาจากประเด็นคำถามในแต่ละข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 18.4 มีความเข้าใจว่าป้ายสื่อความหมายในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่มีความจำเป็นเพราะนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวมีความรู้อยู่แล้ว ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ผิด และเข้าใจถูกกว่าป้ายสื่อความหมายมีความจำเป็น ร้อยละ 81.6 ดังรายละเอียดที่ปรากฏตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวนร้อยละของประชาชนจำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประเด็นเกี่ยวกับความรู้ด้าน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ความรู้ความเข้าใจ				คะแนน เฉลี่ย
	รู้/ใช่		ไม่รู้/ไม่ใช่		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและธรรมชาติ เป็นหลัก	327	95.3	16	4.7	0.95
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวมีการจัดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	334	97.4	9	2.6	0.97
3. การท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	330	96.2	13	3.8	0.96
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มุ่งเน้นให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด	318	92.7	25	7.3	0.92

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ประเด็นเกี่ยวกับความรู้ด้าน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ความรู้ความเข้าใจ				คะแนน เฉลี่ย
	รู้/ใช่		ไม่รู้/ไม่ใช่		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
5. การล่องแพ การเดินป่าเพื่อ ชื่นชมธรรมชาติและการไปเที่ยว น้ำตก ตลอดจนการดูนก การส่อง ดูสัตว์ป่าชนิดต่างๆ เป็นการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	296	86.3	47	13.7	0.86
6. ป้ายสื่อความหมายในการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ ไม่มีความจำเป็น เพราะนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยว มีความรู้ดีอยู่แล้ว	63	18.4	280	81.6	0.81
7. การเก็บหินแปลก ๆ พันธุ์ไม้ที่ หายาก ของป่า หรือจับสัตว์ที่หา ยากออกไปศึกษาเป็นกิจกรรม การ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	43	12.5	300	87.5	0.87
8. การท่องเที่ยวที่ดีจำเป็นต้อง สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสบาย ให้นักท่องเที่ยว เช่น การสร้าง บ้านพักที่หรูหราเพื่อเป็นการดึงดูด นักท่องเที่ยว	75	21.9	268	78.1	0.78
9. หากนักท่องเที่ยวต้องการสัตว์ ป่า ของในป่า เช่น กกล้วยไม้ป่า ประชาชนในพื้นที่ควรจัดหาไว้ ให้บริการเพราะจะเป็นการส่งเสริม การท่องเที่ยว	57	16.6	286	83.4	0.83

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ประเด็นเกี่ยวกับความรู้ด้าน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ความรู้ความเข้าใจ				คะแนน เฉลี่ย
	รู้/ใช่		ไม่รู้/ไม่ใช่		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
10. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถ จูงใจให้นักท่องเที่ยวเห็นคุณค่า ของทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น	312	91.0	31	9.0	0.90
11. การดูแลรักษาความสะอาดของ สถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ เช่น น้ำตก ที่พักระหว่างเส้นทาง การเดินทางท่องเที่ยวชมธรรมชาติ เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเท่านั้น	73	21.3	270	78.7	0.78
12. การกำหนดระเบียบ กฎ ข้อปฏิบัติให้แก่นักท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ และช่วย ป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับ นักท่องเที่ยวได้	311	90.7	32	9.3	0.90
13. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ควร จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อเป็น การส่งเสริม รายได้ให้มากที่สุด	128	37.3	215	62.7	0.62
14. การส่งเสริมให้คนในท้องถิ่น เป็นไกด์หรือผู้นำเที่ยวเป็นการ กระจายรายได้ตามหลักการการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	305	88.9	38	11.1	0.88

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ประเด็นเกี่ยวกับความรู้ด้าน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ความรู้ความเข้าใจ				คะแนน เฉลี่ย
	รู้/ใช่		ไม่รู้/ไม่ใช่		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
15. การชักจูงนายทุนต่างถิ่นมาลง ทุนพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวใน ชุมชนของท่านเป็นการส่งเสริม การท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน	82	23.9	261	76.1	0.76
16. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรมีการร่วมมือกันระหว่างเจ้า หน้าที่ของรัฐและประชาชนที่อยู่ ในพื้นที่	311	90.7	32	9.3	0.90
	ค่าเฉลี่ย				0.85

การรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 343 คนส่วนใหญ่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ร้อยละ 83.7 และไม่เคยได้รับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ร้อยละ 16.3 และยังพบว่าส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อประเภทโทรทัศน์มากที่สุด ร้อยละ 83.7 และได้รับข้อมูลข่าวสารจากทางเอกสารทางราชการ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ น้อยที่สุด ร้อยละ 15.2 โดยมีจำนวนความถี่ของการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 6-10 ครั้งต่อเดือนมากที่สุด ร้อยละ 47.7 และมากกว่า 11 ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 10.80

นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้ตอบแบบสอบถาม ต้องการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ร้อยละ 93.0 และไม่ต้องการรับรู้ข่าวสาร ร้อยละ 7.0 โดยพบว่า แหล่งข้อมูลที่ต้องการรู้มากที่สุด คือ สื่อประเภทโทรทัศน์ ร้อยละ 85.0 และต้องการรู้จากเอกสารทางราชการ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ น้อยที่สุด เพียงร้อยละ 0.3 (รายละเอียดตามตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(n = 343)

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
<u>การรับรู้ข่าวสาร</u>			
เคย	287	83.7	
ไม่เคย	56	16.3	
<u>แหล่งข้อมูลข่าวสาร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)</u>			
โทรทัศน์	287	83.7	
วิทยุ	185	53.9	
หนังสือพิมพ์/วารสาร/นิตยสาร	224	65.3	
เอกสารทางราชการ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ	52	15.2	
<u>ความถี่ของการได้รับข่าวสาร (ครั้งต่อเดือน)</u>			
1- 5 ครั้ง	119	41.5	คิดเฉพาะผู้ที่
6-10 ครั้ง	137	47.7	ได้รับข่าวสาร
มากกว่า 11 ครั้ง	31	10.8	จำนวน 287 คน
<u>ความต้องการรับรู้ข่าวสาร</u>			
ต้องการ	319	93.0	
ไม่ต้องการ	24	7.0	
<u>แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ต้องการได้รับ</u>			
โทรทัศน์	271	85.0	จำนวนตัวอย่างคิด
วิทยุ	23	7.2	เฉพาะผู้ต้องการรับรู้
หนังสือพิมพ์/วารสาร/นิตยสาร	7	2.2	ข่าวสารเกี่ยวกับ
เอกสารทางราชการ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ	1	0.3	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
การประชุม/อบรมสัมมนา	17	5.3	เท่านั้น

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้พิจารณาจากองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ใช้แบบคำถามจำนวน 20 ข้อ เป็นเกณฑ์ในการวัดการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีหลักเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้ สำหรับคำตอบ เคย ให้คะแนน 1 คะแนน สำหรับคำตอบ ไม่เคย ให้คะแนน 0 คะแนน ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ กลุ่มตัวอย่างที่ได้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เคยมีส่วนร่วมในการสำรวจสภาพอุทยานแห่งชาติคลองลาน ร้อยละ 27.1 และไม่เคยมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติคลองลาน ร้อยละ 91.8

การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติคลองลาน เช่น การดูนก การเที่ยวชมน้ำตกมากที่สุด ร้อยละ 88.9 และไม่เคยมีส่วนร่วมกับสมาชิกในชุมชนป้องกันดูแลรักษาทรัพยากรในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน ร้อยละ 39.9

การมีส่วนร่วมด้านการได้รับประโยชน์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกี่ยวกับการใช้น้ำจากน้ำตกอุทยานแห่งชาติคลองลานมากที่สุด ร้อยละ 70.8 และพบว่าไม่เคยได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากการมีโอกาสเข้าไปขายสินค้าหรือขายของที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยว ร้อยละ 90.4

การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล ผลการศึกษาพบว่า เคยมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนความคิดกับคนในท้องถิ่นเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติ มากที่สุด ร้อยละ 78.7 และพบว่าไม่เคยได้มีส่วนร่วม

ในการติดตามและประเมินผลในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการเสนอแนวทางการแก้ไข ปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ร้อยละ 86.6 รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 7

เมื่อพิจารณาถึงผลการศึกษาในแต่ละประเด็นจะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่รอบแนว เขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน มีส่วนร่วมเกี่ยวกับด้านการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในอุทยานแห่งชาติคลองลานค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับการมีส่วนร่วมด้านอื่นๆ แต่ใน ส่วนของการมีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติกลับพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สามารถเข้ามาปฏิบัติ หรือดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งนี้ผู้ศึกษาคาดว่า อาจมีสาเหตุเกี่ยวกับข้อกฎหมาย หรือข้อกำหนดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติที่ไม่สามารถอนุญาตให้ประชาชนในพื้นที่ เข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจได้หรือร่วมดำเนินงานเกี่ยวข้องกับพื้นที่อุทยานได้

ตารางที่ 7 จำนวนร้อยละของประชาชนจำแนกตามลักษณะการมีส่วนร่วมในการจัดการ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(n = 343)

ประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	การมีส่วนร่วม			
	เคย		ไม่เคย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
<u>ด้านการตัดสินใจ</u>				
1. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนเคยเข้าร่วมการประชุมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติคลองลาน	81	23.6	262	76.4
2. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนเคยได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติคลองลาน	75	21.9	268	78.1
3. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนเคยได้เสนอโครงการ กิจกรรมหรือแนวทางเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติคลองลาน	34	9.9	309	90.1
4. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนเคยมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติคลองลาน	28	8.2	315	91.8
5. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนเคยมีส่วนร่วมกับชุมชนในการสำรวจสภาพอุทยานแห่งชาติคลองลาน	93	27.1	250	72.9
รวม	311	90.7	1404	409.3
เฉลี่ย	62	18.2	281	81.8

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	(n = 343)				
	การมีส่วนร่วม				
	เคย		ไม่เคย		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
ด้านการปฏิบัติ					
6. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนเคยเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติคลองลาน เช่น การดูแลการเที่ยวชมน้ำตก	305	88.9	38	11.1	
7. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนเคยบริจาคเงินหรือ สิ่งของเพื่อสมทบทุนในการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติคลองลาน	208	60.6	135	39.4	
8. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนเคยมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาด การจำกัดขยะตามบริเวณสถานที่ภายในอุทยานแห่งชาติคลองลาน	262	76.4	81	23.6	
9. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนเคยร่วมกิจกรรมการพัฒนาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในบริเวณอุทยานแห่งชาติคลองลาน เช่น การปลูกป่า	213	62.1	130	37.9	
10. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนเคยมีส่วนร่วมกับสมาชิกในชุมชนป้องกันดูแลรักษาทรัพยากรในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน เช่น การไม่ตัดไม้ ทำลายป่า การไม่เก็บของป่า	206	60.1	137	39.9	
	รวม	1,194	348.1	521	151.9
	เฉลี่ย	239	69.6	104	30.4

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	(n = 343)				
	การมีส่วนร่วม				
	เคย		ไม่เคย		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
<u>ด้านการได้รับประโยชน์</u>					
11. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนเคยได้รับ ประโยชน์จากการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติคลองลาน เช่น การได้รับความรู้จากการศึกษาเส้นทางธรรมชาติ	210	61.2	133	38.8	
12. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนเคยมีโอกาสใช้น้ำจากน้ำตกอุทยานแห่งชาติคลองลานที่ไหลผ่านบริเวณหมู่บ้าน	243	70.8	100	29.2	
13. ท่านหรือสมาชิกภายในครัวเรือนเคยมีโอกาสเข้าไปขายสินค้าหรือขายของที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยว	33	9.6	310	90.4	
14. ท่านหรือสมาชิกภายในครัวเรือนเคยมีส่วนร่วมในการพานักท่องเที่ยวเยี่ยมชมความงามตามธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติคลองลาน เช่น การล่องแก่ง การเที่ยวชมน้ำตก	210	61.2	133	38.8	
15. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนของท่านเคยร่วมกับคนอื่นในชุมชนเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น การฝึกอบรมเป็นมัคคุเทศน์ท้องถิ่น	28	8.2	315	91.8	
	รวม	724	211	991	289
	เฉลี่ย	145	42.2	198	57.8

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	(n = 343)				
	การมีส่วนร่วม				
	เคย		ไม่เคย		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
<u>ด้านการติดตามและประเมินผล</u>					
16. ท่านหรือสมาชิกภายในครัวเรือนเคยมีส่วนร่วมในการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนในท้องถิ่นในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติคลองลาน	270	78.7	73	21.3	
17. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนเคยพบปะพูดคุยกับคนในท้องถิ่นเกี่ยวกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยว	265	77.3	78	22.7	
18. ท่านหรือสมาชิกภายในครัวเรือนเคยมีความต้องการที่จะเป็นสมาชิกที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานการท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติคลองลาน	99	28.9	244	71.1	
19. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนเคยติดตามการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติคลองลาน เช่น แผนการดำเนินงานเกี่ยวกับส่งเสริมการท่องเที่ยว	70	20.4	273	79.6	
20. เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติคลองลานท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนเคยเสนอแนวทางการแก้ไข เช่น การจัดระเบียบปัญหาการจราจรในฤดูกาลท่องเที่ยว	46	13.4	297	86.6	
	รวม	750	218.7	965	281.3
	เฉลี่ย	150	43.7	193	56.3

จากตารางที่ 7 ผลการศึกษาสามารถแยกรายละเอียดการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างที่ได้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 343 คร่าวเรียน ในแต่ละด้านออกได้เป็นดังนี้ ด้านการตัดสินใจ เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 18.2 ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 81.8 ด้านการปฏิบัติ เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 69.6 ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 30.4 ด้านการได้รับประโยชน์ เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 42.2 ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 57.8 ด้านการติดตามและประเมินผล เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 43.7 ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 56.3 รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 8

ตารางที่ 8 สรุปจำนวนร้อยละของลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

(n = 343)

ลักษณะการมีส่วนร่วม	การมีส่วนร่วม			
	เคย		ไม่เคย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ	62	18.2	281	81.8
2. การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติ	239	69.6	104	30.4
3. การมีส่วนร่วมด้านการได้รับประโยชน์	145	42.2	198	57.8
4. การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล	150	43.7	193	56.3

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ผู้ศึกษาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ บทบาททางสังคม อาชีพ ระดับรายได้ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านต่างๆ คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติ ด้านการได้รับประโยชน์ ด้านการติดตามและประเมินผล

โดยการประยุกต์เครื่องมือวิเคราะห์ทางสถิติด้วยวิธีการทดสอบไคสแควร์ เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือเป็นการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยอาศัยลักษณะของตัวแปรเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มหรืออาศัยค่าเฉลี่ยของข้อมูลเป็นเกณฑ์ในการจัดกลุ่ม

สำหรับข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติคลองลาน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ตามลักษณะการมีส่วนร่วม โดยแต่ละด้านแบ่งคำถามออกเป็นด้านละ 5 คำถาม รวมมีคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทั้งสิ้น 20 คำถาม

จากนั้นทำการรวบรวมคะแนนคำตอบทั้ง 20 คำถาม ของกลุ่มตัวอย่างและนำมาหาค่าเฉลี่ยแล้วทำการแบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม โดยมีคะแนนเฉลี่ย 8.68 คะแนน เป็นเกณฑ์ในการจัดแบ่งกลุ่มคือ กลุ่มประชาชนที่เคยมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับกลุ่มประชาชนที่ไม่เคยมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลานในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชรปรากฏดังนี้

สมมติฐานที่ 1 เพศมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ได้แบ่งกลุ่มของเพศออกเป็น 2 กลุ่ม โดยอาศัยลักษณะของตัวแปรเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มคือ กลุ่มของเพศชายและกลุ่มของเพศหญิง ผลการศึกษาพบว่า เพศชาย ร้อยละ 23.0 เพศหญิง ร้อยละ 16.9 เคยมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนเพศชาย ร้อยละ 34.2 และเพศหญิง ร้อยละ 25.9 ไม่เคยมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รายละเอียดตามตารางที่ 9

ตารางที่ 9 จำนวนร้อยละของเพศกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

เพศ	การมีส่วนร่วมในการจัดการ					
	เคย	ร้อยละ	ไม่เคย	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
ชาย	79	23.0	117	34.2	196	57.2
หญิง	58	16.9	89	25.9	147	42.8
รวม	137	39.9	206	60.1	343	100

เมื่อทำการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้ค่าสถิติไคสแควร์เป็นวิธีทดสอบหาความสัมพันธ์ ปรากฏว่า ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.02 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์จากตารางที่มีค่าเท่ากับ 3.84 ที่ค่าความเป็นอิสระ เท่ากับ 1 (degree of freedom = 1) จึงหมายความว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (Significance) จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในปัจจุบันสถานภาพทางด้านสังคมไทยระหว่างผู้หญิงและผู้ชายมีความสามารถในด้านต่างๆ เท่าเทียมกันจึงทำให้เพศไม่มีความแตกต่างกัน ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าเพศของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานไม่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร รายละเอียดตามตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

เพศ	การมีส่วนร่วมในการจัดการ			หมายเหตุ
	เคย	ไม่เคย	รวม	
ชาย	79	117	196	ความถี่ที่สังเกต
	(78.3)	(117.7)	(196)	ความถี่คาดหวัง
หญิง	58	89	147	ความถี่ที่สังเกต
	(58.7)	(88.3)	(147)	ความถี่คาดหวัง
รวม	137	206	343	

$$\chi^2_{\text{คำนวณ}} = 0.02 \quad \chi^2_{\text{ตาราง}} = 3.84 \quad \text{Significance} = 0.87 \quad \text{df} = 1$$

สมมติฐานที่ 2 อายุมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ได้แบ่งกลุ่มของอายุออกเป็น 2 กลุ่มโดยอาศัยค่าเฉลี่ยของข้อมูลเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม
คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุสูงกว่าค่าเฉลี่ยและกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ทั้งนี้อายุเฉลี่ยของ
กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 44.73 ปี ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ร้อยละ 21.3
กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุสูงกว่าค่าเฉลี่ย ร้อยละ 18.6 เคยมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุสูงกว่าค่าเฉลี่ย ร้อยละ 31.8 และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่ำกว่าค่าเฉลี่ย
ร้อยละ 28.3 ไม่เคยมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รายละเอียดตามตารางที่ 11

ตารางที่ 11 จำนวนร้อยละของอายุกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

อายุ	การมีส่วนร่วมในการจัดการ					
	เคย	ร้อยละ	ไม่เคย	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย	73	21.3	109	31.8	182	53.1
สูงกว่าค่าเฉลี่ย	64	18.6	97	28.3	161	46.9
รวม	137	39.9	206	60.1	343	100

เมื่อทำการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้ค่าสถิติไคสแควร์เป็นวิธีทดสอบหาความสัมพันธ์ ปรากฏว่าค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.00 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์จากตารางที่มีค่าเท่ากับ 3.84 ที่ค่าความเป็นอิสระเท่ากับ 1 (degree of freedom = 1) จึงหมายความว่า ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (Significance) อายุไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า อายุของประชาชนที่ได้ตอบแบบสอบถามมีอายุที่ใกล้เคียงกัน มุมมอง ความคิดหรือประสบการณ์ย่อมเหมือนกันหรือแตกต่างกันไม่มาก ดังนั้นข้อสรุปจากการวิเคราะห์ คือ อายุของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานไม่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร รายละเอียดตามตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

อายุ	การมีส่วนร่วมในการจัดการ			หมายเหตุ
	เคย	ไม่เคย	รวม	
ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย	73 (72.7)	109 (109.3)	182 (182)	ความถี่ที่สังเกต ความถี่ที่คาดหวัง
สูงกว่าค่าเฉลี่ย	64 (64.3)	97 (96.7)	161 (161)	ความถี่ที่สังเกต ความถี่ที่คาดหวัง
รวม	137	206	343	

$$\chi^2_{\text{คำนวณ}} = 0.00 \quad \chi^2_{\text{ตาราง}} = 3.84 \quad \text{Significance} = 0.94 \quad \text{df} = 1$$

สมมติฐานที่ 3 ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

แบ่งกลุ่มของระดับการศึกษาออกเป็น 5 กลุ่ม โดยอาศัยลักษณะของข้อมูลเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับการศึกษาระดับปวส./ปวช./อนุปริญญา และระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาระดับประถม ร้อยละ 22.2 เคยมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า ร้อยละ 3.5 ไม่เคยมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 13

ตารางที่ 13 จำนวนร้อยละของระดับการศึกษากับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ระดับการศึกษา	การมีส่วนร่วมในการจัดการ					
	เคย	ร้อยละ	ไม่เคย	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
ประถมศึกษา	75	22.2	149	43.4	225	65.6
มัธยมศึกษาตอนต้น	30	8.7	35	10.2	65	18.9
มัธยมศึกษาตอนปลาย	8	2.3	5	1.5	13	3.8
ปวส./ปวช./อนุปริญญา	11	3.2	5	1.5	16	4.7
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	12	3.5	12	3.5	24	7.0
รวม	137	39.9	206	60.1	343	100

เมื่อทำการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้ค่าสถิติไคสแควร์เป็นวิธีทดสอบหาความสัมพันธ์ ปรากฏว่าค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 13.68 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าไคสแควร์จากตารางที่มีค่าเท่ากับ 9.48 ที่ค่าความเป็นอิสระเท่ากับ 4 (degree of freedom = 4) จึงหมายความว่า ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (Significance) ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า บุคคลที่ได้ระดับการศึกษาสูง ย่อมมีความรู้ความเข้าใจมากกว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาน้อย ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่าระดับการศึกษาของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานมีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร รายละเอียดตามตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ระดับการศึกษา	การมีส่วนร่วมในการจัดการ			หมายเหตุ
	เคย	ไม่เคย	รวม	
ประถมศึกษา	76	149	225	ความถี่ที่สังเกต
	(89.9)	(135.1)	(225)	ความถี่คาดหวัง
มัธยมศึกษาตอนต้น	30	35	65	ความถี่ที่สังเกต
	(26.0)	(39.0)	(65)	ความถี่คาดหวัง
มัธยมศึกษาตอนปลาย	8	5	13	ความถี่ที่สังเกต
	(5.2)	(7.8)	(13)	ความถี่คาดหวัง
ปวส./ปวช./อนุปริญญา	11	5	16	ความถี่ที่สังเกต
	(6.4)	(9.6)	(16)	ความถี่คาดหวัง
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	12	12	24	ความถี่ที่สังเกต
	(9.6)	(14.4)	(24)	ความถี่คาดหวัง
รวม	137	206	343	

$\chi^2_{\text{คำนวณ}} = 13.68$ $\chi^2_{\text{ตาราง}} = 9.48$ Significance = 0.00   df = 4

สมมติฐานที่ 4 ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ที่สามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม โดยอาศัยลักษณะของข้อมูลเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างที่อยู่อาศัยในพื้นที่ 0-15 ปี อยู่ในพื้นที่ 16-20 ปี อยู่ในพื้นที่ 21-25 ปี และที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มากกว่า 25 ปี

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อยู่อาศัยในพื้นที่ 0-15 ปี ร้อยละ 3.8 เคยมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่อยู่อาศัยในพื้นที่มากกว่า 25 ปี ร้อยละ 38.2 ไม่เคยมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รายละเอียดตามตารางที่ 15

ตารางที่ 15 จำนวนร้อยละของระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่กับการมีส่วนร่วมในการจัดการ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ระยะเวลา ที่อยู่อาศัยในพื้นที่	การมีส่วนร่วมในการจัดการ					
	เคย	ร้อยละ	ไม่เคย	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
0-15 ปี	13	3.8	18	5.2	31	9.0
16-20 ปี	15	4.4	29	8.5	44	12.9
21-25 ปี	19	5.5	28	8.2	47	13.7
มากกว่า 25 ปีขึ้นไป	90	26.2	131	38.2	221	64.4
รวม	137	39.9	206	60.1	343	100

เมื่อทำการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้ค่าสถิติไคสแควร์เป็นวิธีทดสอบหาความสัมพันธ์ปรากฏว่าค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.74 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์จากตารางที่มีค่าเท่ากับ 7.82 ที่ค่าความเป็นอิสระเท่ากับ 3 (degree of freedom = 3) หมายความว่า ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (Significance) ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ถึงแม้ว่าประชาชนที่ได้ตอบแบบสอบถามมีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาจากปัจจัยทางด้านอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นอายุ ภูมิลำเนา ประกอบกันจะทำให้ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่มีผล ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานไม่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร รายละเอียดตามตารางที่ 16

ตารางที่ 16 ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่กับการมีส่วนร่วมในการจัดการ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ระยะเวลา	การมีส่วนร่วมในการจัดการ			หมายเหตุ
	เคย	ไม่เคย	รวม	
0-15 ปี	13 (12.4)	18 (18.6)	31 (31)	ความถี่ที่สังเกต ความถี่ที่คาดหวัง
16-20 ปี	15 (17.6)	29 (26.4)	44 (44)	ความถี่ที่สังเกต ความถี่ที่คาดหวัง
21-25 ปี	19 (18.8)	28 (28.2)	47 (47)	ความถี่ที่สังเกต ความถี่ที่คาดหวัง
มากกว่า 25 ปีขึ้นไป	87 (86.3)	134 (132.7)	221 (221)	ความถี่ที่สังเกต ความถี่ที่คาดหวัง
รวม	137	206	343	
χ^2 จำนวน = 0.74 χ^2 ตาราง = 7.82 Significance = 0.86 df = 3				

สมมติฐานที่ 5 บทบาททางสังคมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

แบ่งกลุ่มบทบาททางสังคมออกเป็น 2 กลุ่มโดยอาศัยลักษณะของตัวแปรเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งทางสังคมและกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 10.2 กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 29.7 เคยมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 9.6 และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 50.5 ไม่เคยมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รายละเอียดตามตารางที่ 17

ตารางที่ 17 จำนวนร้อยละของบทบาททางสังคมกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

บทบาททางสังคม	การมีส่วนร่วมในการจัดการ					
	เคย	ร้อยละ	ไม่เคย	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
มีตำแหน่ง	35	10.2	33	9.6	68	19.8
ไม่มีตำแหน่ง	102	29.7	173	50.5	275	80.2
รวม	137	39.9	206	60.1	343	100

หมายเหตุ : บทบาททางสังคม คือ การมีตำแหน่งหรือการมีหน้าที่ที่ทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน

เมื่อทำการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาททางสังคมกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้ค่าสถิติไคสแควร์เป็นวิธีทดสอบหาความสัมพันธ์ ปรากฏว่าค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 4.69 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าไคสแควร์จากตารางที่มีค่าเท่ากับ 3.84 ที่ค่าความเป็นอิสระเท่ากับ 1 (degree of freedom = 1) หมายความว่า ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (Significance) บทบาททางสังคมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ บุคคลที่มีบทบาททางสังคมย่อมมีโอกาสแสดงความสามารถ ความคิดเห็นได้มากกว่าบุคคลอื่นๆ ทำให้มีโอกาสในการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าบทบาททางสังคมมีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร รายละเอียดตามตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาททางสังคมกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

บทบาททางสังคม	การมีส่วนร่วมในการจัดการ			หมายเหตุ
	เคย	ไม่เคย	รวม	
มีตำแหน่ง	35 (27.2)	33 (40.8)	68 (68)	ความถี่ที่สังเกต ความถี่คาดหวัง
ไม่มีตำแหน่ง	102 (109.8)	173 (165.2)	275 (275)	ความถี่ที่สังเกต ความถี่คาดหวัง
รวม	137	206	343	

$\chi^2_{\text{คำนวณ}} = 4.69$ $\chi^2_{\text{ตาราง}} = 3.84$ Significance = 0.03   df = 1

สมมติฐานที่ 6 อาชีพมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

การแบ่งกลุ่มอาชีพของกลุ่มตัวอย่างสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 กลุ่มโดยอาศัยลักษณะของข้อมูลเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม คือ อาชีพเกี่ยวกับเกษตรกรรม อาชีพค้าขาย อาชีพรับจ้าง อาชีพรับราชการ และอาชีพอื่นๆ

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพทางการรับจ้าง ร้อยละ 17.8 เคยมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพรับราชการ ร้อยละ 1.7 ไม่เคยมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รายละเอียดตามตารางที่ 19

ตารางที่ 19 จำนวนร้อยละของอาชีพกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

อาชีพ	การมีส่วนร่วมในการจัดการ					
	เคย	ร้อยละ	ไม่เคย	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
เกษตรกร	48	14.0	91	26.5	139	40.5
ค้าขาย	16	4.7	15	4.4	31	9.1
รับจ้าง	61	17.8	88	25.7	149	43.4
รับราชการ	6	1.7	6	1.7	12	3.5
อื่นๆ (แม่บ้าน,นักเรียน)	6	1.7	6	1.7	12	3.5
รวม	137	39.9	206	60.1	343	100

เมื่อทำการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้ค่าสถิติไคสแควร์เป็นวิธีทดสอบหาความสัมพันธ์ ปรากฏว่า ค่าไคสแควร์ที่คำนวณ ได้มีค่าเท่ากับ 4.53 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์จากตารางที่มีค่าเท่ากับ 9.49 ที่ค่าความเป็นอิสระเท่ากับ 1 (degree of freedom = 1) หมายความว่า ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (Significance) อาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าลักษณะของอาชีพในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพทางด้านเกษตร ค้าขาย รับจ้าง ซึ่งอาชีพเหล่านี้เป็นอาชีพที่ต้องอาศัยแรงงาน อาจจะทำให้ไม่มีเวลาในการเข้าไปมีส่วนร่วม จึงสามารถสรุปได้ว่า อาชีพของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานไม่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร รายละเอียดตามตารางที่ 20

ตารางที่ 20 ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

อาชีพ	การมีส่วนร่วมในการจัดการ			หมายเหตุ
	เคย	ไม่เคย	รวม	
เกษตรกรกรรม	48	91	139	ความถี่ที่สังเกต
	(55.5)	(83.5)	(139)	ความถี่คาดหวัง
ค้าขาย	16	15	31	ความถี่ที่สังเกต
	(12.4)	(18.6)	(31)	ความถี่คาดหวัง
รับจ้าง	61	88	149	ความถี่ที่สังเกต
	(59.5)	(89.5)	(149)	ความถี่คาดหวัง
รับราชการ	6	6	12	ความถี่ที่สังเกต
	(4.8)	(7.2)	(12)	ความถี่คาดหวัง
อื่นๆ (แม่บ้าน ,นักเรียน)	6	6	12	ความถี่ที่สังเกต
	(4.8)	(7.2)	(12)	ความถี่คาดหวัง
รวม	137	206	343	

$$\chi^2_{\text{คำนวณ}} = 4.53 \quad \chi^2_{\text{ตาราง}} = 9.49 \quad \text{Significance} = 0.33 \quad \text{df} = 4$$

สมมติฐานที่ 7 ระดับรายได้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

การแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามระดับรายได้สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยอาศัยค่าเฉลี่ยของข้อมูลเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับรายได้สูงกว่าค่าเฉลี่ย และกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับรายได้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ยระดับรายได้ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเท่ากับ 59,031.95 บาท

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับรายได้สูงกว่าค่าเฉลี่ย ร้อยละ 29.7 กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับรายได้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ร้อยละ 10.2 เคยมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับรายได้สูงกว่าค่าเฉลี่ย ร้อยละ 42.6 และกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับรายได้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ร้อยละ 17.5 ไม่เคยมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รายละเอียดตามตารางที่ 21

ตารางที่ 21 จำนวนร้อยละของระดับรายได้กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ระดับรายได้	การมีส่วนร่วมในการจัดการ					
	เคย	ร้อยละ	ไม่เคย	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย	102	29.7	146	42.6	248	72.3
สูงกว่าค่าเฉลี่ย	35	10.2	60	17.5	95	27.7
รวม	137	39.9	206	60.1	343	100

เมื่อทำการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างระดับรายได้ของกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้ค่าสถิติไคสแควร์เป็นวิธีทดสอบหาความสัมพันธ์ปรากฏว่า ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.52 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์จากตารางที่มีค่าเท่ากับ 3.84 ที่ค่าความเป็นอิสระเท่ากับ 1 (degree of freedom = 1) หมายความว่า ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (Significance) ระดับรายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เป็นผลที่สืบเนื่องมาจากอาชีพของผู้ที่ได้ออบแบบสอบถามมีอาชีพที่ไม่แตกต่างกัน อาจทำให้มีช่วงระดับรายได้ที่ไม่แตกต่างกันมากนัก รายละเอียดตามตารางที่ 22

ตารางที่ 22 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับรายได้กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ระดับรายได้	การมีส่วนร่วมในการจัดการ			หมายเหตุ
	เคย	ไม่เคย	รวม	
ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย	102	146	248	ความถี่ที่สังเกต
	(99.1)	(148.9)	(248)	ความถี่คาดหวัง
สูงกว่าค่าเฉลี่ย	35	60	95	ความถี่ที่สังเกต
	(37.9)	(57.1)	(95)	ความถี่คาดหวัง
รวม	137	206	343	

$\chi^2_{\text{คำนวณ}} = 0.52$ $\chi^2_{\text{ตาราง}} = 3.84$ Significance = 0.46   df = 1

สมมติฐานที่ 8 ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

การแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามระดับความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มโดยอาศัยค่าเฉลี่ยของข้อมูลเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม คือ กลุ่มที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติสูงกว่าค่าเฉลี่ย และกลุ่มที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ทั้งนี้ค่าเฉลี่ยระดับความรู้ของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติเท่ากับ 10.88

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติสูงกว่าค่าเฉลี่ย ร้อยละ 18.0 กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ร้อยละ 21.9 เคยมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติสูงกว่าค่าเฉลี่ย ร้อยละ 33.0 และกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ร้อยละ 27.1 ไม่เคยมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รายละเอียดตามตารางที่ 23

ตารางที่ 23 จำนวนร้อยละของประชาชนที่มีความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ความรู้ด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ	การมีส่วนร่วมในการจัดการ					
	เคย	ร้อยละ	ไม่เคย	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย	75	21.9	93	27.1	168	49.0
สูงกว่าค่าเฉลี่ย	62	18.0	113	33.0	175	51.0
รวม	137	39.9	206	60.1	343	100

เมื่อทำการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้ค่าสถิติไคสแควร์เป็นวิธีทดสอบหาความสัมพันธ์ ปรากฏว่า ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 3.03 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์จากตารางที่มีค่าเท่ากับ 3.84 ที่ค่าความเป็นอิสระเท่ากับ 1 (degree of freedom = 1) หมายความว่าที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (Significance) ระดับความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าระดับความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานไม่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร รายละเอียดตามตารางที่ 24

ตารางที่ 24 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติกับการมีส่วนร่วมในการจัดการ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ความรู้ด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ	การมีส่วนร่วมในการจัดการ			หมายเหตุ
	เคย	ไม่เคย	รวม	
ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย	75 (67.1)	93 (100.9)	168 (168)	ความถี่ที่สังเกต ความถี่คาดหวัง
สูงกว่าค่าเฉลี่ย	62 (69.9)	113 (105.1)	175 (175)	ความถี่ที่สังเกต ความถี่คาดหวัง
รวม	137	209	343	

$\chi^2_{\text{คำนวณ}} = 3.03$ $\chi^2_{\text{ตาราง}} = 3.84$ Significance = 0.08   df = 1

สมมติฐานที่ 9 ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

กลุ่มตัวอย่างถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยอาศัยค่าเฉลี่ยของข้อมูลเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสูงกว่าค่าเฉลี่ย และกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ทั้งนี้ค่าเฉลี่ยระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 13.77

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสูงกว่าค่าเฉลี่ย ร้อยละ 20.1 กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ร้อยละ 19.8 เคยมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสูงกว่าค่าเฉลี่ย ร้อยละ 34.2 และกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ร้อยละ 25.9 ไม่เคยมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รายละเอียดตามตารางที่ 25

ตารางที่ 25 จำนวนร้อยละของประชาชนที่มีความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ความรู้ด้าน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	การมีส่วนร่วมในการจัดการ					
	เคย	ร้อยละ	ไม่เคย	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย	68	19.8	89	25.9	157	45.7
สูงกว่าค่าเฉลี่ย	69	20.1	117	34.2	186	54.3
รวม	137	39.9	206	60.1	343	100

เมื่อทำการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้ค่าสถิติไคสแควร์เป็นวิธีทดสอบหาความสัมพันธ์ ปรากฏว่าค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 1.37 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์จากตารางที่มีค่าเท่ากับ 3.84 ที่ค่าความเป็นอิสระเท่ากับ 1 (degree of freedom = 1) หมายความว่าที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (Significance) ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงสามารถสรุปได้ว่าระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยาน ไม่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร รายละเอียดตาม ตารางที่ 26

ตารางที่ 26 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ความรู้ด้าน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	การมีส่วนร่วมในการจัดการ			หมายเหตุ
	เคย	ไม่เคย	รวม	
ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย	68 (62.7)	89 (94.3)	157 (157)	ความถี่ที่สังเกต ความถี่ที่คาดหวัง
สูงกว่าค่าเฉลี่ย	69 (74.3)	117 (111.7)	186 (186)	ความถี่ที่สังเกต ความถี่ที่คาดหวัง
รวม	137	206	343	

$\chi^2_{\text{คำนวณ}} = 1.37$ $\chi^2_{\text{ตาราง}} = 3.84$ Significance = 0.24   df = 1

สมมติฐานที่ 10 การรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

กลุ่มตัวอย่างได้ถูกแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ตามระดับการรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยอาศัยการจัดกลุ่มของข้อมูลเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างที่เคยมีการรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยได้รับข่าวสารทางด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เคยมีการรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ร้อยละ 37.9 และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยได้รับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ร้อยละ 2.0 เคยมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เคยมีการรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ร้อยละ 45.8 กลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยได้รับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ร้อยละ 14.3 ไม่เคยมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รายละเอียดตามตารางที่ 27

ตารางที่ 27 จำนวนร้อยละของประชาชนตามระดับการรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	การมีส่วนร่วมในการจัดการ					
	เคย	ร้อยละ	ไม่เคย	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
เคยได้รับข่าวสาร	130	37.9	157	45.8	287	83.7
ไม่ได้เคยรับข่าวสาร	7	2.0	49	14.3	56	16.3
รวม	137	39.9	206	60.1	343	100

เมื่อทำการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้ค่าสถิติไคสแควร์เป็นวิธีทดสอบหาความสัมพันธ์ ปรากฏว่าค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 21.01 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าไคสแควร์จากตารางที่มีค่าเท่ากับ 3.84 ที่ค่าความเป็นอิสระเท่ากับ 1 (degree of freedom = 1) หมายความว่าที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (Significance) การรับรู้ข่าวสารด้านด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ นั่นแสดงให้เห็นว่าการที่เคยได้รับข่าวสารย่อมทำให้ความคิด ความตระหนักและความเข้าใจมีผลต่อความต้องการที่จะการมีส่วนร่วมในการคิด การปฏิบัติ ดังนั้นจึงสามารถได้ว่าการรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานมีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร รายละเอียดตามตารางที่ 28

ตารางที่ 28 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	การมีส่วนร่วมในการจัดการ			หมายเหตุ
	เคย	ไม่เคย	รวม	
เคยได้รับข่าวสาร	130 (114.6)	157 (172.4)	287 (287)	ความถี่ที่สังเกต ความถี่คาดหวัง
ไม่เคยได้รับข่าวสาร	7 (22.4)	49 (33.6)	56 (56)	ความถี่ที่สังเกต ความถี่คาดหวัง
รวม	137	206	343	

$\chi^2_{\text{คำนวณ}} = 21.01$ $\chi^2_{\text{ตาราง}} = 3.84$ Significance = 0.00   df = 1

ตารางที่ 29 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ตัวแปรที่ใช้ทดสอบ	χ^2 คำนวณ	χ^2 ตาราง	Sign	d.f.	ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยกับการมีส่วนร่วม
เพศ	0.02	3.84	0.87	1	✗
อายุ	0.00	3.84	0.94	1	✗
ระดับการศึกษา	13.68	9.48	0.00 *	4	✓
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่	0.74	7.82	0.86	3	✗
บทบาททางสังคม	4.69	3.84	0.03 *	1	✓
อาชีพ	4.53	9.48	0.33	4	✗
รายได้ต่อปี	0.52	3.84	0.46	1	✗
ความรู้เกี่ยวกับ ทรัพยากรธรรมชาติ	3.03	3.84	0.08	1	✗
ความรู้เกี่ยวกับ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1.37	3.84	0.24	1	✗
การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	21.01	3.84	0.00 *	1	✓

หมายเหตุ : * ขอมรับอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

✗ ตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม

✓ ตัวแปรมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม

จากตารางที่ 29 สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ใช้ทดสอบหาความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วม ทั้ง 10 ตัวแปร พบว่า ระดับการศึกษา บทบาททางสังคมและการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 หรือระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ตอนที่ 5 การประชุมเชิงปฏิบัติการตามกระบวนการ A.I.C

สำหรับการเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ประยุกต์ใช้กระบวนการ A.I.C เป็นแนวทางในการศึกษานั้น สามารถสรุปขั้นตอนและผลการศึกษา ได้ดังนี้

ขั้นตอนการเตรียมการก่อนการประชุม

1. ขอความอนุเคราะห์จากกำนันตำบลคลองลานพัฒนาในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการการมีส่วนร่วมตามกระบวนการ A.I.C ด้วยวิธีการเชิญประชาชนเข้าร่วมประชุมผ่านกำนันตำบลคลองลาน ซึ่งมีจำนวน 12 ท่าน ประกอบไปด้วย กำนันตำบลคลองลานพัฒนา ผู้ใหญ่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก (หมู่ 18) ผู้ใหญ่บ้านตลาดมั่ง คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่มแม่บ้าน คณะกรรมการบริหารงานอุทยานแห่งชาติคลองลาน ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ตำบลคลองลานพัฒนา เป็นต้น (รายละเอียดตามภาคผนวก ข) ทั้งนี้ผู้ที่เข้าร่วมประชุมเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งและหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่น และเป็นผู้ที่มีส่วนได้และส่วนเสียในพื้นที่ชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการมีส่วนร่วมและเป็นการระดมความคิดจากมุมมองของผู้เข้าร่วมประชุม

2. การเตรียมความพร้อมของผู้ศึกษาและผู้ช่วย ได้ร่วมกันวางแผนและหาแนวทางในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการตามหลักกระบวนการ A.I.C โดยการรวบรวมประเด็นให้ตรงกับเนื้อหาและสอดคล้องกับหลักการมากที่สุดเพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้ศึกษากับผู้ช่วยเก็บข้อมูลและทำการจัดเตรียมอุปกรณ์ ให้มีความพร้อมในการประชุม

ขั้นตอนการดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการตามกระบวนการ A.I.C มีดังนี้

ก่อนการดำเนินการประชุมผู้ศึกษาได้ทำการสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในอุทยานแห่งชาติคลองลาน เพื่อเป็นการสร้างความคุ้นเคยและลดช่องว่างระหว่างกัน และเมื่อเห็นว่ามีความคุ้นเคยกันแล้ว จึงดำเนินการประชุมโดยอาศัยหลักการดังนี้

1. ให้แต่ละคนสะท้อนความเป็นจริงตามที่ตนเองเห็น (โดยการวาดภาพหรือเขียนข้อความลงในแผ่นกระดาษ)

2. แลกเปลี่ยนความคิดเห็น (การอธิบายภาพ) โดยที่

2.1 ทุกคนให้เกียรติ ความรัก ความเป็นมิตร การให้คุณค่าซึ่งกันและกัน

2.2 ถามข้อสงสัยได้ แต่ไม่สามารถที่จะวิจารณ์ความคิดของผู้อื่นได้

3. สรุปภาพหรือความคิดเห็นของทุกคนให้เป็นภาพเดียวกัน โดยที่ทุกคนยอมรับ

การดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ขั้นตอนที่ 1 ผู้ศึกษาได้ให้ผู้เข้าร่วมประชุม วิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของการท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติคลองลาน (เป็นขั้นตอน A : Appreciation คือ ขั้นตอนการเรียนรู้ แลกเปลี่ยน ประสบการณ์เพื่อค้นหาประเด็นปัญหาาร่วมกัน เน้นการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อนำมาสรุปผลร่วมกัน)

วัตถุประสงค์ในขั้นตอนนี้เป็นการให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในเรื่องการท่องเที่ยวตามมุมมองของตนเองว่ามีสถานการณ์อย่างไรในปัจจุบัน และร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์

วิธีการ คือ ให้ทุกคนเขียนข้อความตามความคิดเห็นของตนเองลงในกระดาษที่เตรียมให้ และเมื่อเขียนข้อความเสร็จแล้ว ได้ให้ทุกคนเสนอความคิดหรือมุมมองของแต่ละคนออกมาโดยการแสดงความคิดเห็นหรือพูดข้อความของตนเพื่อแสดงให้บุคคลที่เข้าร่วมประชุมได้รับฟัง

สรุปผลดังนี้

ประเด็นที่ 1 ปัญหาแนวเขตของพื้นที่อุทยานแห่งชาติคลองลานและปัญหาการลักลอบตัดไม้ ก่อให้เกิดปัญหาระหว่างคนที่อาศัยอยู่ใกล้พื้นที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนในพื้นที่ที่ได้เข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่บริเวณอุทยานในเรื่องของการใช้พื้นที่การทำเกษตร การใช้ประโยชน์จากป่า (เก็บของป่า) ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องของการถูกจับกุม ทั้งนี้เนื่องมาจากการกำหนดแนวเขตที่ไม่ชัดเจนของทางราชการทำให้คนในท้องถิ่นไม่ทราบว่าตนเองได้บุกรุกเข้าไปใช้พื้นที่ของทางอุทยานฯ ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานทางราชการและประชาชนในพื้นที่ และในพื้นที่ยังมีการลักลอบตัดไม้จากคนในพื้นที่

ประเด็นที่ 2 ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมบริเวณอุทยานแห่งชาติคลองลาน เนื่องจากบริเวณอุทยานฯ มีเข้า-ออกได้หลายทาง ซึ่งเป็นแหล่งที่ทำให้วัยรุ่นบางกลุ่มที่เข้ามาท่องเที่ยว มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่อทัศนียภาพทางการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดปัญหาแก่นักท่องเที่ยวคนอื่นๆ ปัญหาขยะที่เกิดจากนักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่ได้เข้ามาท่องเที่ยวภายในบริเวณอุทยานแห่งชาติ และได้ทำการทิ้งขยะลงบริเวณที่เล่นน้ำทำให้เกิดความสกปรก ปัญหาสัตว์ (ลิง) ภายในอุทยานที่เข้ามาแย่งอาหารนักท่องเที่ยวก่อให้เกิดความรำคาญแก่นักท่องเที่ยว

ประเด็นที่ 3 ปัญหาด้านการประสานงานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการในพื้นที่และประชาชนในพื้นที่ เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติคลองลาน ขาดการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการรับรู้ข่าวสารและการตัดสินใจร่วมกัน ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานฯ และประชาชนในพื้นที่

การขอความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่นในฤดูกาลท่องเที่ยวที่เข้ามาอำนวยความสะดวกในเรื่องของการจราจร ควรจะมีค่าใช้จ่ายในเรื่องเกี่ยวกับอาหาร(กลางวัน) ให้แก่ประชาชนที่ได้เข้าไปช่วยเหลือทางราชการเพราะประชาชนบางคนต้องขาดรายได้จากการเข้ามาช่วยเหลือทางราชการ

ประเด็นที่ 4 ด้านการบริหารจัดการเกี่ยวกับการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การดำเนินการจัดจอบที่พักภายในบริเวณอุทยานที่มีความล่าช้าและไม่อำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นที่ต้องการจะจอบที่พัก ปัญหาการผูกขาดร้านค้าภายในบริเวณน้ำตกคลองลานที่ไม่เปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นได้เข้ามาร่วมประมูล

การจัดเก็บค่าธรรมเนียม เนื่องจากเนื้อที่ของอุทยานแห่งชาติคลองลานครอบคลุมถึง 300 ตารางกิโลเมตร และมีจุดท่องเที่ยวที่เด่นๆ ภายในอุทยานแห่งชาติอยู่ 3 แหล่ง และสามารถที่จะเดินทางท่องเที่ยวภายในวันเดียวได้ แต่ในการท่องเที่ยวต้องเสียค่าธรรมเนียมทุกครั้งที่เขา ทั้งที่อยู่ภายในอุทยานเดียวกัน ทำให้เกิดปัญหาด้านการจัดเก็บค่าธรรมเนียมนั้นซ้ำซ้อน เช่น การเก็บค่าธรรมเนียมนั้นบริเวณทางเข้าน้ำตกคลองลาน แต่ต้องเสียค่าธรรมเนียมบริเวณน้ำตกคลองน้ำไหล ทั้งที่อยู่ไม่ห่างกัน และเป็นบริเวณอุทยานเดียวกัน ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าแพงเกินไปสำหรับนักท่องเที่ยวภายในท้องถิ่น

ความแออัดของนักท่องเที่ยวในฤดูท่องเที่ยวที่มีมากเกินไป และไม่จำกัดนักท่องเที่ยวก่อให้เกิดความไม่สะดวกแก่นักท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวไม่กลับมาเที่ยวชมอีก

ประเด็นที่ 5 ขาดการส่งเสริมวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ภายในท้องถิ่น เช่น ผลิตภัณฑ์ฝีมือจากชาวเขา การประชาสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในเรื่องการท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 2 หลังจากที่ได้ข้อสรุปในขั้นตอน A1 แล้ว ผู้ศึกษาได้ให้ผู้เข้าร่วมประชุม สร้างภาพตามจินตนาการ ในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในอุทยานแห่งชาติคลองลานในอนาคตว่าควรเป็นอย่างไรตามความคิดของตนเอง (เป็นขั้นตอน A2)

วัตถุประสงค์ในขั้นตอนนี้เป็นการให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในเรื่องการท่องเที่ยวตามมุมมองของตนเองว่าควรมีภาพอย่างไรในอนาคต (ภาพที่อยากเห็นหรืออยากให้เป็น)

วิธีการ คือ ให้ทุกคนเขียนข้อความตามความคิดเห็นของตนเองลงในกระดาษที่เตรียมให้ และเมื่อเขียนข้อความเสร็จแล้ว ได้ให้ทุกคนเสนอความคิดหรือมุมมองของแต่ละคนออกมาโดยการ

แสดงความคิดเห็นหรือพูดข้อความของตนเพื่อแสดงให้บุคคลที่เข้าร่วมประชุมได้รับฟัง และสรุปผลความต้องการในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในอุทยานแห่งชาติคลองลานในอนาคตที่ทุกคนที่เข้าร่วมประชุมยอมรับ

สรุปผลความต้องการในอนาคตเรื่องการท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติคลองลานได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ควรกำหนดขอบเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติคลองลานให้ชัดเจน เพื่อที่ประชาชนจะได้ไม่รุกรานพื้นที่ของอุทยาน และลดความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานกับประชาชนในพื้นที่ และควรขยายระยะเวลาให้สามารถเก็บหาของป่าเพิ่มขึ้น แต่ทั้งนี้ต้องดูถึงผลกระทบที่จะมีต่อระบบนิเวศด้วย

ประเด็นที่ 2 ด้านการท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติ ควรมีความชัดเจนในเรื่องของการบริหารจัดการและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น การจองบ้านพักควรจัดให้จองได้ทั้งในพื้นที่และทางสำนักงานใหญ่ และควรจะมีควมรวดเร็วในการติดต่อและประสานงาน ลดค่าธรรมเนียมที่เก็บซ้ำซ้อน ควรจะเก็บค่าธรรมเนียมในการเข้าเยี่ยมชมอุทยานแห่งชาติคลองลานเพียงครั้งเดียวต่อการเที่ยวใน 1 วัน เนื่องจากบริเวณน้ำตกคลองลานและน้ำตกคลองน้ำไหล ที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงกันและสามารถเดินทางไปท่องเที่ยวได้ครบภายในวันเดียว ดังนั้น ไม่ควรที่จะจัดเก็บซ้ำซ้อน และควรเพิ่มสถานที่ค้าขายภายในอุทยานฯ ให้มากขึ้น ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนต่อนักท่องเที่ยว และควรมีแบบแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนท้องถิ่น

ประเด็นที่ 3 ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ควรเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในทุกๆ ด้านที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเอง เช่น การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

ประเด็นที่ 4 การบริหารจัดการอุทยานควรมีคณะกรรมการที่เป็นประชาชนในพื้นที่และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการดูแลอุทยาน เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารอุทยานควรจะเปิดโอกาสให้กับประชาชนในพื้นที่โดยที่มีสัดส่วนที่เหมาะสม โดยอาจจะเป็นเจ้าหน้าที่ 50 ประชาชนในท้องถิ่น 50 เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ศึกษาได้ให้ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันหาแนวทางมาตรการและวิธีการที่จะเป็นไปได้ในการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติคลองลาน (เป็นขั้นตอน I : Influence ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา เพื่อหาแนวทางมาตรการ วิธีการ และค้นหาเหตุผลเพื่อกำหนดทางเลือกในการพัฒนาจากขั้นตอน A)

วัตถุประสงค์ในขั้นตอนนี้เป็นการให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันหาแนวทางมาตรการและวิธีการที่จะเป็นไปได้ในการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติคลองลาน

วิธีการ ให้ทุกคนเขียนข้อความตามความคิดเห็นของตนเองลงในกระดาษที่เตรียมให้ และเมื่อเขียนข้อความเสร็จแล้วได้ให้ทุกคนเสนอความคิดเห็นหรือมุมมองของแต่ละคนออกมา โดยการแสดงความคิดเห็นหรือพูดข้อความของตนเพื่อแสดงให้บุคคลที่เข้าร่วมประชุมได้รับฟัง และสรุปผลที่มาตรการวิธีการที่ทุกคนที่เข้าร่วมประชุมยอมรับ

แนวทางมาตรการและวิธีการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ดังนี้

1. การจัดตั้งองค์กรชุมชน โดยการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อเป็นการลดขั้นตอนและกระบวนการยุ่งยากต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น การจองบ้านพัก

การจัดตั้งองค์กรชุมชนต้อง มีการระดมความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ ร่วมกันวางแผนหาแนวนโยบายที่เป็นที่ยอมรับของชุมชน คัดเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถและเป็นที่ยอมรับของประชาชนในชุมชนที่จะเข้ามาดำเนินการ

2. เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนในพื้นที่และภาครัฐให้มากกว่าเดิม เพื่อเป็นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและลดบทบาทเจ้าหน้าที่ภาครัฐลง และยังเป็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นในการบริหารจัดการ

3. ควรแก้ไขระเบียบการบริหารอุทยานให้มีความสะดวกหรือกำหนดมาตรการเฉพาะสำหรับพื้นที่ ดังนี้

3.1 แก้ไขการจัดเก็บค่าธรรมเนียมให้ถูกลง และเท่าเทียมกันเพื่อเป็นการลดปัญหาการจัดเก็บเงินที่ซ้ำซ้อน และให้นำเงินที่ได้ไปบริหารจัดการเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ภายในอุทยานแห่งชาติคลองลาน

3.2 จัดระเบียบและวิธีการจราจรให้มีความสะดวกในฤดูกาลท่องเที่ยว เช่น การดำเนินการจัดบริเวณสถานที่จอดรถให้กว้างกว่าเดิมและมีการจัดการดูแลเรื่องความปลอดภัย

ผลการศึกษาจากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการตามกระบวนการ A.I.C

จากผลการประชุมเชิงปฏิบัติการตามกระบวนการ A.I.C พบว่า ประชาชนในท้องถิ่นต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวหรือการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติคลองลาน ด้วยวิธีการจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติคลองลาน และต้องการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชนของตนเอง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาสนับสนุนและส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

ข้อวิจารณ์

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับสมมติฐานที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลานในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม และการรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากปัจจัยดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษาพบว่า การศึกษามีผลต่อความรู้และความเข้าใจต่อการมีส่วนร่วม เพราะผู้ที่ได้รับการศึกษาย่อมสามารถรับรู้ เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น และสามารถหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ดี แต่ถึงแม้ว่าระดับการศึกษาของประชาชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลานที่ได้รับการสัมภาษณ์จะอยู่ในระดับประถมศึกษาก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาจากตัวแปรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบกัน จะพบว่า ประชาชนที่อาศัยรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน มีพื้นฐานที่ต้องพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติ และเป็นคนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติคลองลานไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ย่อมส่งผลต่อความเข้าใจการรับรู้

เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งสอดคล้องผลงานวิจัยของ ศิริวรรณ (2546) ที่ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าถ้ำผาพล อำเภอนิคมบ่งพร่าง จังหวัดพิษณุโลก ที่พบว่า ประชาชนท้องถิ่นมีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา แต่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีนัยสำคัญ และศิริชัย (2537) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทาง เศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ บริเวณอุทยานแห่งชาติคลองลาน พบว่า ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเป็นปัจจัยเดียวที่มีความสัมพันธ์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากร

บทบาททางสังคม เป็นอีกปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เมื่อพิจารณาจาก ประชาชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลานจำนวน 343 คน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้รับการ สัมภาษณ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งหรือมีบทบาททางสังคม จำนวน 68 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่ น้อยเมื่อเทียบกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จึงอาจกล่าวได้ว่า บทบาททางสังคมยังมีอิทธิพลต่อ การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งนี้เป็นเพราะบุคคลที่มีตำแหน่งหรือมีสถานทางสังคมมีโอกาสใน การรับรู้หรือสามารถปฏิบัติได้มากกว่า เนื่องจากสังคมไทยมีค่านิยมยกย่องหรือยอมรับบุคคลที่มี ตำแหน่งทางสังคมทำให้บุคคลที่มีตำแหน่งหรือมีสถานภาพทางสังคมต้องเป็นตัวอย่างให้กับบุคคล อื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของธีรเบศ (2544) ที่พบว่าสถานภาพทางสังคมมีผลต่อความคิด เห็นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิว จังหวัด จันทบุรี และเป็นไปตามสมมติฐานที่ไพสุดา (2546) ตั้งไว้ในการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่ ว่าสถานภาพทางสังคมมีผลต่อการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งสูงแตกต่างกัน ซึ่งผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนบ้านทุ่งสูงมีสถานภาพทางสังคมมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนมากกว่าไม่มี สถานภาพทางสังคม

ปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนที่อยู่รอบแนวเขตอุทยาน แห่งชาติคลองลาน คือ การรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การที่ประชาชนได้รับข่าวสาร เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากเท่าใดย่อมที่จะส่งผลต่อความเข้าใจ และความต้องการที่จะมี ส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวหรือการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้น การรับรู้ข่าวสารย่อม มีผลต่อความเข้าใจด้านการศึกษาเพิ่มเติมมากกว่าบุคคลอื่นที่ได้รับข่าวสารน้อยกว่า ซึ่ง สอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการแก้ไขปัญหาไฟ

ป่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติไทรโยค อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ของสุจริต (2546) ที่พบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องไฟฟ้าส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับการแก้ไขไฟฟ้า และตามที่สมควร (2542) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ 50 จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การได้รับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการ นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่าการรับรู้ข่าวสารมีผลต่อความคิดและข่าวสารเป็นสื่อในการให้ความรู้แก่บุคคลที่สนใจที่ติดตามข่าวสารในเรื่องต่างๆ

และผลการศึกษาจากการประชุมเชิงปฏิบัติการตามกระบวนการ A.I.C. พบว่า กระบวนการ A.I.C เป็นกระบวนการที่สามารถกระตุ้นความคิดหรือการรับฟังความคิดเห็นร่วมกับบุคคลอื่น เป็นการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ปัญหาและแนวทางการแก้ไขร่วมกัน เน้นความเป็นกระบวนการอย่างมีขั้นตอน นอกจากนี้กระบวนการ A.I.C ยังช่วยให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นในการหาวิธีการพัฒนาหรือหาแนวทางร่วมกัน เป็นเวทีที่ทุกคนที่เข้าร่วมประชุมสามารถแสดงความคิดเห็นของตนออกมาได้และเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกันให้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษานำชัยและคณะ (ม.ป.ป. อ้างถึงใน ลินซ์, 2546: 90) ที่ศึกษาถึงการพัฒนารูทกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้ประยุกต์ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมด้วยเทคนิค AIC ว่าเป็นรูปแบบการวิจัยและพัฒนาที่เหมาะสมในการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของการพัฒนาและทุกกิจกรรม เป็นการสร้างพลังอำนาจ (empowerment) ให้แก่ชุมชนในการบริหารจัดการและควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่ากระบวนการ A.I.C เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้บุคคลในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและกำหนดทิศทางในการดำเนินการ ตัดสินใจ ร่วมดำเนินกิจกรรม ร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น และเกิดพลังร่วมกันในการสร้างสรรค์

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ (1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร (2) เพื่อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงสุด

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูเรือนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 343 ครูเรือน และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แล้วนำข้อมูลที่ได้อมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ด้วยวิธีทางสถิติไคสแควร์ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และจากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมด้วยกระบวนการ A.I.C เพื่อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยนำข้อมูลที่ได้จากการจัดประชุมมาวิเคราะห์ และสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

กลุ่มตัวอย่างที่ได้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 343 ครูเรือน มีสถานภาพภายในครัวเรือนเป็นหัวหน้าครัวเรือนมากกว่าตัวแทนหัวหน้าครัวเรือน เป็นเพศชายจำนวน 196 คน เพศหญิงจำนวน 147 คน อายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 41-50 ปี การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ภูมิฐานะเป็นคนท้องถิ่นแต่กำเนิด ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 25 ปี ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคมหรือชุมชน และประกอบอาชีพทางการเกษตร มีระดับรายได้ครัวเรือนต่อปีโดยไม่หักค่าใช้จ่ายประมาณ 25,000 – 50,000 บาทต่อปี

2. ประเด็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีความถี่ในการรับรู้ข่าวสารประมาณ 6-10 ครั้งต่อเดือน โดยได้รับจากสื่อประเภทโทรทัศน์ และมีความต้องการที่จะได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มขึ้น

3. ประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลานที่ได้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เคยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการสำรวจสภาพอุทยานแห่งชาติคลองลาน และเคยเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติคลองลาน เช่น การดูนก การเที่ยวชมน้ำตก ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกี่ยวกับการใช้น้ำจากน้ำตกในอุทยานแห่งชาติคลองลาน มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนในท้องถิ่นเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติคลองลาน

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการทดสอบสมมติฐานของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร สรุปผลได้ดังตารางที่ 30

ตารางที่ 30 สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม	ผลการทดสอบสมมติฐาน
เพศ	ไม่มีผล
อายุ	ไม่มีผล
ระดับการศึกษา	มีผล
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่	ไม่มีผล
บทบาททางด้านสังคม	มีผล
อาชีพ	ไม่มีผล
ระดับรายได้	ไม่มีผล
ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ	ไม่มีผล
ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ไม่มีผล
การรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	มีผล

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร คือ ระดับการศึกษา บทบาททางสังคม และการรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 หรือที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

5. สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการตามกระบวนการ A.I.C

จากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการตามกระบวนการ A.I.C พบว่า ประชาชนในท้องถิ่นต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวหรือการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติคลองลาน ด้วยวิธีการจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติคลองลาน และต้องการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชนของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

เมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาที่ได้ ผู้ศึกษาขอเสนอแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเฉพาะการจัดการอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร บางประการเพื่อที่จะได้นำไปเป็นประโยชน์ต่อการจัดการ ดังนี้

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

1. จากการดำเนินการจัดประชุมตามกระบวนการ A.I.C ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในท้องถิ่นต้องการให้มีการจัดตั้งองค์กรชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ คือ

1.1 สำนักงานอุทยานแห่งชาติคลองลาน ควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดองค์กรชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยอาจเสนอของบประมาณหรือแผนสนับสนุนเพื่อการจัดตั้งองค์กรชุมชนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ทั้งนี้ เนื่องจากในพื้นที่อุทยานแห่งชาติคลองลาน มีความหลากหลายของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม ที่ตั้งอยู่บนหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยว

1.2 องค์กรบริหารส่วนตำบลคลองลานพัฒนาควรมีการส่งเสริมและสนับสนุน ผลักดันให้เกิดองค์กรชุมชนเพื่อการบริหารการจัดการท่องเที่ยวชุมชน เนื่องจากเป็นความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยให้การสนับสนุนการจัดตั้งองค์กรชุมชนทั้งแง่ของการสนับสนุนงบประมาณและสนับสนุนด้านวิชาการวิชา ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

1.3 สำนักงานอุทยานแห่งชาติคลองลาน สำนักงานการท่องเที่ยว เขต 4 (ภาคเหนือตอนล่าง) และองค์กรบริหารส่วนตำบลคลองลานพัฒนา ควรมีการประสานงานร่วมกันเพื่อสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่จัดตั้งกองทุนเพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยว โดยดำเนินการผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือแกนนำชุมชนที่เป็นที่ยอมรับของประชาชนเป็นแกนนำในการจัดตั้ง ซึ่งอาจจะทำการระดมทุนจากประชาชนในพื้นที่ที่มีความต้องการที่จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว แล้วนำมาจัดตั้งเป็นเงินทุนขององค์กรชุมชน

1.4 สำนักงานอุทยานแห่งชาติคลองลาน และองค์การบริหารส่วนตำบลคลองลานพัฒนา ควรเสนอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชร (CEO) เป็นประธานผลักดันให้เกิดการจัดตั้งองค์การชุมชนเพื่อการบริหารการท่องเที่ยวเข้าสู่ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัด ภายใต้การปฏิรูประบบราชการแนวใหม่ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด

2. ด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในท้องถิ่น

ถึงแม้ว่าผลการศึกษาจะยอมรับสมมติฐานการรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็ตาม แต่จากการสัมภาษณ์ครัวเรือนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลานจะพบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ได้รับข่าวสารผ่านสื่อชนิดอื่น ๆ มากกว่าได้รับข่าวสารจากหน่วยงานท้องถิ่น หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น

2.1 สำนักงานอุทยานแห่งชาติคลองลาน ควรกำหนดแผนกลยุทธ์การดำเนินงานของสำนักงานเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณจาก กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา องค์การบริหารส่วนตำบลคลองลานพัฒนา และหน่วยงานราชการจังหวัดกำแพงเพชรที่เกี่ยวข้อง เพื่อการสนับสนุนการท่องเที่ยวด้านการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ หรือจัดฝึกอบรมให้กับประชาชนในท้องถิ่นได้รับรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักการท่องเที่ยวและข้อปฏิบัติงานเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ ยังเป็นการสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายในอุทยาน

2.2 สำนักงานอุทยานแห่งชาติคลองลาน องค์การบริหารส่วนตำบลคลองลานพัฒนา และจังหวัดกำแพงเพชร ควรส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวแบบ Home Stay วัฒนธรรมประเพณีของชาวเผ่า แม้ว ลีซอ ในพื้นที่ให้เพิ่มมากขึ้น โดยอาจจะทำในรูปแบบของสื่อกิจกรรมการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น และอาจรวมไปถึงการพัฒนาศักยภาพในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไปในอนาคต

3. ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

จากการศึกษาพบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ ขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และผลการศึกษาพบว่าประชาชนในท้องถิ่นต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม

ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนวทางต่อสำนักงานอุทยานแห่งชาติคลองลาน และองค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้องว่า ควรจะเปิดโอกาสให้กับประชาชนในพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมการดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในอุทยาน เช่น การสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่น มีหน้าที่ดังนี้

3.1 เป็นคณะกรรมการชุมชนเพื่อการบริหารการท่องเที่ยว โดยมีหน้าที่จัดทำแผนด้านการท่องเที่ยว ทั้งทางด้านกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่ และการบริหารงานด้านอื่นๆ

3.2 เป็นคณะกรรมการการตรวจสอบและประเมินผลการทำงานที่เกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติคลองลาน โดยมีหน้าที่กำกับดูแลและตรวจสอบการดำเนินการของคณะกรรมการหรือเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติคลองลาน ให้มีการทำงานแบบโปร่งใส

3.3 เป็นสมาชิกอุทยานแห่งชาติคลองลานเพื่อการบริหารการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม โดยมีหน้าที่ในเรื่องการบริการนักท่องเที่ยว โดยเน้นให้คนในชุมชนเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว การฝึกอบรมเป็นมัลคฤเทศท้องถิ่นเพื่อให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยว

ทั้งนี้เนื่องมาจากกรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลานมีความหลากหลายทั้งทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีและทรัพยากรทางธรรมชาติ ซึ่งถือว่าเป็นต้นทุนทางด้านการท่องเที่ยวของสังคม ดังนั้น คนในชุมชนควรจะเข้ามามีส่วนในการบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเองร่วมกับภาครัฐ

3.4 การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนรอบแนวเขตอุทยานได้จัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของอุทยานและยังเป็นการเปิดโอกาสให้กับคนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว แต่ควรอยู่ภายใต้ความดูแลของเจ้าหน้าที่อุทยานเพื่อเป็นการป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อระบบนิเวศภายในอุทยาน เช่น การดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการเดินป่าเพื่อศึกษาเส้นทางธรรมชาติภายในอุทยาน การตั้งกลุ่มล่องแพในบริเวณเกาะร้อย ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพทางการท่องเที่ยวให้แก่อุทยานแห่งชาติคลองลาน

4. ด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงานกับประชาชนในท้องถิ่น

ควรสร้างกลไกการทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดการทำงานแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในท้องถิ่นและทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามหลักการทำงานแบบธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งเป็นการดำเนินงานแบบโปร่งใสและให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะทำให้ลดความขัดแย้งระหว่างกัน

สำหรับการสร้างกลไกในการดำเนินงาน ผู้ศึกษาขอเสนอ ดังนี้ การดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวควรจะให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนรับรู้และมีส่วนในการดำเนินงานด้วยในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น

4.1 ด้านการจัดทำแผนการท่องเที่ยวควรมีส่วนร่วมระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติคลองลาน ประชาชนในพื้นที่ บริษัทนำเที่ยว นักวิชาการ และองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) และหน่วยงานอื่นๆ ในพื้นที่ ร่วมกันการวางแผนทางร่วมกันเพื่อดำเนินจัดทำแผนชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในท้องถิ่น

4.2 ในการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติชุมชน โดยให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการกึ่งหนึ่งของการจัดตั้งคณะกรรมการ

ซึ่งในการดำเนินงานดังกล่าว จะทำให้ประชาชนเห็นว่าหน่วยงานให้ความสำคัญต่อชุมชนและประชาชนในพื้นที่ อีกทั้งยังเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่บางส่วนให้กับหน่วยงานได้

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะประชาชนในพื้นที่เพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น ถ้าจะให้ การท่องเที่ยวภายในพื้นที่ที่มีการพัฒนาหรือส่งเสริมให้เกิดความรักและหวงแหนใน ทรัพยากรธรรมชาติแล้ว ควรจะมีการศึกษาการมีส่วนร่วมด้านอื่นๆ อีกด้วย เช่น นักท่องเที่ยวที่เข้า มาเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติคลองลาน เจ้าหน้าที่ในพื้นที่จากหน่วยงานราชการต่างๆ ที่มีส่วน เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบลคลองลานพัฒนา เจ้าหน้าที่อุทยานแห่ง ชาติคลองลาน คณะกรรมการบริหารงานอุทยานแห่งชาติคลองลาน (กอช.) ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษา ที่ได้มาศึกษาและเปรียบเทียบ เพื่อแสวงหาแนวทางการจัดการอุทยาน และการมีส่วนร่วมในการ จัดการการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ให้เกิดความยั่งยืน

2. ควรมีการศึกษาถึงประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิตของชุมชนในพื้นที่ เนื่องจาก อุทยานแห่งชาติคลองลานมีความหลากหลายในวัฒนธรรมอยู่ร่วมกัน เพื่อนำมาเป็นจุดเด่นให้กับ อุทยานแห่งชาติคลองลาน

3. ควรศึกษาสภาพภาพของการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานแห่งชาติคลองลาน โดยทำการ วิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของอุทยานแห่งชาติคลองลาน ด้วยวิธีการ SWOT ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางใน การส่งเสริมการท่องเที่ยว

4. ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์จากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิง นิเวศในอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร และอุทยานแห่งชาติอื่นๆ ต่อไปด้วย

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- กรมป่าไม้. 2536. ข้อมูลพื้นฐานแผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร. กรุงเทพฯ: สำนักงานโครงการจัดทำแผนแม่บทและการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า.
- _____. 2546. ข้อมูลหมู่บ้านรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร. กำแพงเพชร: สำนักงานอุทยานแห่งชาติคลองลาน.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2539. พัฒนาท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. 2544. แผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- กุลวัฒน์ ศรีอินทร์งาม. ม.ป.ป.. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: เครื่องมือเพื่อการพัฒนาและพิทักษ์สิ่งแวดล้อม. (Online). แหล่งที่มา: www.gvc.tu.ac.th.
- เครือพันธ์ ไบตระกูล. ม.ป.ป.. ขั้นตอนและเทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.
- จิตติมา อินทะท่า. 2543. การพัฒนาการเรียนรู้ของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองโดยใช้กระบวนการ AIC. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ฉัตรชัย ค้างจาด. 2545. การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาความคิดเห็นชุมชนคลองบางกอกน้อย จังหวัดนนทบุรี. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ชาติชาย ณ เชียงใหม่. 2543. การบริหารพัฒนาชนบทเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- ทัศนาว บุญปัญญาโรจน์. 2545. แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว วนอุทยานภูชี้ฟ้า ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.
- ธีระเบศ เก่งธัญญ์ชีพ. 2544. ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติน้ำตกพริ้ว จังหวัดจันทบุรี. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธีระพงษ์ แก้วหาญชัย. 2543. กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ประชาคม ประชาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2. ศูนย์อบรมและพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือร่วมกับเครือข่ายประชาคมสุขภาพในท้องถิ่น. คลังนานาวิทยา.
- นภาพรรณ ทังบุญ. 2545. การศึกษารูปแบบองค์กรชุมชนเพื่อการบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านดอนมูล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิพนธ์ เชื้อเมืองพาน. 2544. แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาวนอุทยานภูชี้ฟ้า จังหวัดเชียงราย. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2527. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา รายงานการประชุมเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชน : นโยบายและกลวิธี 10-12 ก.พ. 2527. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์ และ แก้วคำ ไกรสรพงษ์. 2544. การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา จำกัด.

- บรรเทิง มาแสง. 2539. การวิเคราะห์เชิงปริมาณทางเศรษฐศาสตร์เกษตร II . กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปกรณ์ ปรีชากร. 2530. ทฤษฎีแนวคิดและกลยุทธ์เกี่ยวกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปรีชา แดงโรจน์. (บรรณาธิการ). 2544 . อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: บริษัท โฟว์ แอนด์ โฟว์ พรินติ้ง จำกัด.
- ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ. 2546. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.).
- ไพสุดา ตรีเดซี . 2546. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- แพทยา แก้วพวง. 2533. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น ศึกษา เฉพาะกรณีอำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พัชรพรรณ ภูคาพิน. 2545. ความพร้อมในการพัฒนาพื้นที่รอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มงคล จันทร์ส่อง. 2544. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ราไพพรรณ แก้วสุริยะ. 2544. ท่องเที่ยวแบบยั่งยืน(ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์) ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. อนุสาร อสท.(พฤศจิกายน 2544) ปีที่42 ฉบับที่ 4 . กรุงเทพฯ .

- วรรณ วลัยวานิช. 2539. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วัฒนา นันทะแสน. 2545. การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานสุขาภิบาลอาหารในโรงเรียนประถมศึกษาทุกสังกัด เขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศิริชัย เรืองฤทธิ์. 2537. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ บริเวณอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศิริวรรณ วัชรพงษ์. 2546. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าลำพาวล อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศูนย์วิจัยป่าไม้. 2538. โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ : กรณีศึกษาภาคใต้. กรุงเทพฯ: คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศักดิ์ชาย สึกขา. 2544. AIC การจัดประชุมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนา. อุบลราชธานี: คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- สมภาร สุรภพพิศิษฐ์. 2542. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ 50 จังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมพงษ์ กรทอง. 2545. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรท้องถิ่นในการจัดการสวนป่ายูบใหญ่-ซับเหว อำเภอหมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- สมหมาย กิตยากุล. 2542. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พื้นที่
ลุ่มน้ำแม่สรวย จังหวัดเชียงราย. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.
- สมบัติ พิมพ์ประสิทธิ์. 2543. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนพระบาทน้อย อำเภอแก่ง
คอย จังหวัดสระบุรี. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สิทธิณัฐ ประพุทธนิตินสาร. 2546. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : แนวคิดและแนวปฏิบัติ.
กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สินธุ์ สโรบล. (บรรณาธิการ). 2546. การท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่
ภาคเหนือ. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค.
- สุจริต ชวนรำลึก. 2546. การมีส่วนร่วมของราษฎรในการแก้ไขปัญหาไฟป่าในพื้นที่อุทยานแห่ง
ชาติไทรโยค อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุวรรณณี คงทอง. 2536. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนในท้องที่
อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สันติภาพ วรณเพิ่มพูน. 2543. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรบ้านโสกโขมงในการ
อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามหลั่น จังหวัดสระบุรี. กรุงเทพฯ:
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อนุชา เล็กสกุลดิลก. ม.ป.ป.. แนวคิด นโยบาย และแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.
กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- อุไรวรรณ เพิ่งหนู. 2545. กระบวนการมีส่วนร่วมของพลังชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาพจิต
บ้านท่าม่วง อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Yamane, T. 1973. **Statistic: An Introductory Analysis**. New York: Harper & Row.

Tourism Authority of Thailand. 2005. **Tourism Statistics**. TAGET OF IN THAILAND
1996-2005. (Online). Available: www.tat.or.th/stat/web/static_index.php.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง : ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้ได้จัดทำขึ้นเพื่อเก็บข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ของนิสิตสาขาการจัดการทรัพยากร คณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดตอบแบบสอบถามนี้ ตามความคิดเห็นที่แท้จริงของท่าน ทั้งนี้ ขอรับรองว่าจะไม่เกิดผลกระทบต่อท่านผู้ให้ข้อมูลแต่ประการใด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนส่วนรวมในอนาคต และจะนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์เฉพาะงานวิจัยเท่านั้น หวังว่าท่านคงจะให้ความกรุณาการกรอกแบบสอบถามจากท่านเป็นอย่างยิ่ง

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ชื่อหมู่บ้าน.....

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัดกำแพงเพชร

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ใน ( ) ที่ท่านเห็นว่าถูกต้องหรือตรงกับท่านมากที่สุด

1. เพศ

( ) ชาย ( ) หญิง

2. สถานสภาพท่านในครัวเรือน

( ) หัวหน้าครอบครัว ( ) ผู้แทนหัวหน้าครอบครัว

3. ปัจจุบันท่านอายุ.....ปี (เกิน 6 เดือนให้นับเป็น 1 ปี)

4. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน
- ( ) ประถมศึกษา ( ) มัธยมศึกษาตอนต้น
- ( ) มัธยมศึกษาตอนปลาย ( ) ปวช./ปวส.
- ( )ปริญญาตรีหรือสูงกว่า ( ) อื่นๆ.....
5. ภูมิลำเนาของท่าน
- ( ) เป็นคนในท้องถิ่นโดยกำเนิด ( ) ย้ายมาจากที่อื่น
6. ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่หรือชุมชน
- ( ) 0-15 ปี ( ) 16-20 ปี
- ( ) 21-25 ปี ( ) มากกว่า 25 ปีขึ้นไป
7. ท่านเคยเป็นหรือเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือองค์กรใดบ้างในพื้นที่ของท่าน
- ( ) เป็น (โปรดตอบข้อ 8) ( ) ไม่เป็น (โปรดข้ามไปตอบในข้อที่ 9)
8. ถ้าเป็นท่านเป็นสมาชิกหรือองค์กรกลุ่มใดต่อไปนี
- ( ) ผู้บริหารท้องถิ่น (กำนัน , ผู้ใหญ่บ้าน , อบต.)
- ( ) คณะกรรมการหมู่บ้าน /ชุมชน
- ( ) กลุ่มอาสาพิทักษ์ป่า
- ( ) กลุ่มคณะกรรมการบริหารอุทยานแห่งชาติคลองลาน (กอช.คลองลาน)
- ( ) อื่นๆ โปรดระบุ.....
9. ท่านประกอบอาชีพ
- ( ) เกษตรกร ( ) ค้าขาย
- ( ) รับจ้าง ( ) รับราชการ
- ( ) อื่นๆ โปรดระบุ.....
10. รายได้ของท่านต่อเดือนโดยไม่หักค่าใช้จ่าย (จากอาชีพหลัก)

เป็นเงินต่อเดือน(โดยประมาณ) .....

บาท

รวมเป็นเงินต่อปี .....

บาท

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ การรับรู้ข่าวสารในด้านทรัพยากรธรรมชาติและ การ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ใน ( ) ที่ท่านเห็นว่าถูกต้อง

1. ประเด็นคำถามเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ	ใช่	ไม่ใช่
1. ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ		
2. ทรัพยากรธรรมชาติมีประโยชน์ต่อมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม		
3. การป้องกันรักษาป่าไม้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น		
4. การรักษาป่าไม้ให้มีสภาพสมบูรณ์ทำให้มีน้ำใช้ตลอดปี		
5. การกำหนดให้มีการเขตป่าสงวน เป็นการแย่งที่ดินทำกินของประชาชน		
6. การทำลายทรัพยากรธรรมชาติเป็นเรื่องเล็กน้อยเพราะไม่มีผลกระทบต่อ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในปัจจุบัน		
7. การนำสัตว์ป่าหรือพันธุ์ไม้ที่หายากมาเก็บไว้เป็นการดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติก่อให้เกิดความยั่งยืน		
8. การเผาไม้ในเขตอุทยานจะช่วยให้ระบบนิเวศน์ของป่าอุดมสมบูรณ์		
9. ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเป็นของส่วนรวม		
10. การปลูกฝังให้เกิดความรักและหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติและควรเริ่มตั้งแต่ เด็ก		
11. การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติตั้งแต่วันนี้เป็นการช่วยให้ทรัพยากรธรรมชาติ เกิดความยั่งยืน		
12. การเก็บของป่าหรือตัดไม้ในป่า คือ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างถูกต้อง		
2. ประเด็นคำถามด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและ ธรรมชาติเป็นหลัก		
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวมี การจัดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว		
3. การท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเป็นการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ		
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มุ่งเน้นให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด		

ตารางตอนที่ 2 (ต่อ)

2. ประเด็นคำถามด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ใช่	ไม่ใช่
5. การล่องแพ การเดินป่าเพื่อชื่นชมธรรมชาติและ การไปเที่ยวน้ำตก ตลอดจนการดูนก การส่องสัตว์ป่าชนิดต่างๆ เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
6. ป้ายสื่อความหมายในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่มีความจำเป็นเพราะนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยว มีความรู้ดีอยู่แล้ว		
7. การเก็บหินแปลกๆ พันธุ์ไม้ที่หายาก ของป่า หรือจับสัตว์ที่หายากออกไปศึกษา เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
8. การท่องเที่ยวที่ดีจำเป็นต้องสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสบายให้นักท่องเที่ยว เช่น การสร้างบ้านพักที่หรูหราเพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว		
9. หากนักท่องเที่ยวต้องการสัตว์ป่า ของในป่า เช่น กล้วยไม้ป่า ประชาชนในพื้นที่ ควรจัดหามาให้บริการเพราะจะเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว		
10. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถจูงใจให้นักท่องเที่ยวใจให้นักท่องเที่ยวเห็นคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนประเพณี/วัฒนธรรมท้องถิ่น		
11. การดูแลรักษาความสะอาดของสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ เช่น น้ำตก ที่พัก ระหว่างเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวชมธรรมชาติเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเท่านั้น		
12. การกำหนดระเบียบ กฎข้อปฏิบัติให้นักท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์และช่วยป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวได้		
13. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ควรจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับท้องถิ่น		
14. การส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นเป็นไกด์หรือผู้นำเที่ยวเป็นการกระจายรายได้ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
15. การชักจูงนายทุนต่างถิ่นมาลงทุนพัฒนาโครงการท่องเที่ยวในชุมชนของท่าน เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน		
16. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีการร่วมมือกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนที่อยู่ในพื้นที่		

3. ท่านเคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่

- ( ) เคย (โปรดตอบข้อ 4)   ( ) ไม่เคย (โปรดข้ามไปตอบในข้อที่ 5)

4. ท่านเคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อใด และมีความถี่มากน้อยเพียงใด

การได้รับข่าวสาร	ความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร/เดือน		
	1-5 ครั้ง	6-10 ครั้ง	มากกว่า 11 ครั้ง
1. โทรทัศน์			
2. วิทยุ			
3. หนังสือพิมพ์/วารสาร/นิตยสาร			
4. เอกสารทางราชการ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ			
5. การประชุม/อบรมสัมมนา			

5. ท่านต้องการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่

- ( ) ต้องการ (โปรดตอบข้อ 6)   ( ) ไม่ต้องการ (โปรดข้ามไปทำตอนที่ 3)

6. ถ้าต้องการท่านต้องการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อใดต่อไปนี้ (โปรดตอบเพียงข้อเดียว)

- ( ) โทรทัศน์
 ( ) วิทยุ
 ( ) หนังสือพิมพ์/นิตยสาร/วารสาร
 ( ) เอกสารทางราชการ/ เจ้าหน้าที่ของรัฐ
 ( ) การประชุม/อบรม

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ใน ( ) ที่ท่านเห็นว่าถูกต้องหรือตรงกับท่านมากที่สุด

ข้อความเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน	เคย	ไม่เคย
ด้านการตัดสินใจ		
1. ท่านหรือสมาชิกภายในครัวเรือนเคยเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับด้านการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติคลองลานหรือไม่		
2. ท่านหรือสมาชิกภายในครัวเรือนเคยได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติคลองลานหรือไม่		
3. ท่านหรือสมาชิกภายในครัวเรือนเคยได้เสนอโครงการหรือแนวทางเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติคลองลานหรือไม่		
4. ท่านหรือสมาชิกภายในครัวเรือนเคยมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติคลองลานหรือไม่		
5. ท่านหรือสมาชิกภายในครัวเรือนเคยมีส่วนร่วมกับชุมชนในการสำรวจสภาพอุทยานแห่งชาติคลองลานหรือไม่		
ด้านการปฏิบัติ		
6. ท่านหรือสมาชิกภายในครัวเรือนเคยเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติคลองลาน เช่น การดูนก การเที่ยวชมน้ำตกหรือไม่		
7. ท่านหรือสมาชิกภายในครัวเรือนเคยบริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อสมทบทุนในการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติคลองลาน หรือไม่		
8. ท่านหรือสมาชิกภายในครัวเรือนเคยมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาดการกำจัดขยะตามบริเวณสถานที่ภายในอุทยานแห่งชาติคลองลานหรือไม่		
9. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนเคยร่วมกิจกรรมการพัฒนาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในบริเวณอุทยานแห่งชาติคลองลาน เช่น การปลูกป่า		
10. ท่านหรือสมาชิกภายในครัวเรือนเคยมีส่วนร่วมกับสมาชิกในชุมชนป้องกันดูแลรักษาทรัพยากรในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน เช่น การไม่ตัดไม้ทำลายป่า การไม่เก็บของป่า		

ตารางตอนที่ 3 (ต่อ)

ข้อความเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน	เคย	ไม่เคย
ด้านการได้รับประโยชน์		
11. ท่านหรือสมาชิกภายในครัวเรือนเคยได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติคลองลานหรือไม่ เช่น การได้รับความรู้จากการศึกษาเส้นทางธรรมชาติ		
12. ท่านหรือสมาชิกภายในครัวเรือนเคยมีโอกาสใช้น้ำจากน้ำตกอุทยานแห่งชาติคลองลานที่ไหลผ่านบริเวณหมู่บ้านหรือไม่		
13. ท่านหรือสมาชิกภายในครัวเรือนเคยมีโอกาสเข้าไปขายสินค้าหรือขายของที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติคลองลานหรือไม่		
14. ท่านหรือสมาชิกภายในครัวเรือนเคยมีส่วนร่วมในการพานักท่องเที่ยวเยี่ยมชมความงามตามธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติคลองลานหรือไม่ เช่น การล่องแก่ง การเที่ยวชมน้ำตก		
15. ท่านหรือสมาชิกภายในครัวเรือนของท่านเคยมีส่วนร่วมร่วมกับคนในชุมชนเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว หรือไม่ เช่น การฝึกอบรมเป็นมัคคุเทศน์ท้องถิ่น		
ด้านการติดตามและประเมินผล		
16. ท่านหรือสมาชิกภายในครัวเรือนเคยมีส่วนร่วมในการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนในท้องถิ่นในเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติคลองลานหรือไม่		
17. ท่านหรือสมาชิกภายในครัวเรือนเคยพบปะพูดคุยกับคนในท้องถิ่นเกี่ยวกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวหรือไม่		
18. ท่านหรือสมาชิกภายในครัวเรือนเคยมีความต้องการที่จะเป็นสมาชิกที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานการท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติคลองลานหรือไม่		
19. ท่านหรือสมาชิกภายในครัวเรือนเคยติดตามการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติคลองลานหรือไม่ เช่น แผนการดำเนินงานเกี่ยวกับส่งเสริมการท่องเที่ยว		
20. เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติคลองลานท่านหรือสมาชิกภายในครัวเรือนเคยหรือเคยเสนอแนวทางในการแก้ไขหรือไม่		

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการตามกระบวนการ A.I.C

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการตามกระบวนการ A.I.C
ณ บ้านกำนันทำบคลองลานพัฒนา อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
วันที่ 4 กันยายน 2547 เวลา 9.00-11.00 น.

1. คุณสมหวัง	เพชรวาริ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3
2. คุณบรรจง	รุจนยุทธ	กำนันตำบลคลองลานพัฒนา
3. คุณพรหมชาติ	จิตตชยานนท์กุล	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 16
4. คุณผกากรอง	แก้วเขียว	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1
5. คุณสวิก	คำแก้ว	กอช.
6. คุณวาสนา	พันธ์พีช	ตัวแทนกลุ่มแม่บ้าน
7. คุณน้ำร้อน	ไม้ขุนทด	ตัวแทนกลุ่มแม่บ้าน
8. คุณยุพา	มีเทพ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 15
9. คุณสนั่น	มีเทพ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 15
10. คุณสำอางค์	นามวิเศษ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 19
11. คุณทวี	วงศ์พิทักษ์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 20
12. คุณจรัล	เทพา	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 18